

İMEAK
Deniz Ticaret
Odası'nın
resmi yayınıdır.

DenizTicaretİ

DERGİ KURULUŞ: 1984

KASIM 2020

İMEAK DTO KASIM SAYISI EKİ'DİR

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Değerlendirme:
OSMAN ÖNDEŞ

43 yıldır,
Römorkörcülük ve Kılavuzluk Hizmetlerinde
ilklerle başı çekiyor olmaktan
Gururluyuz...

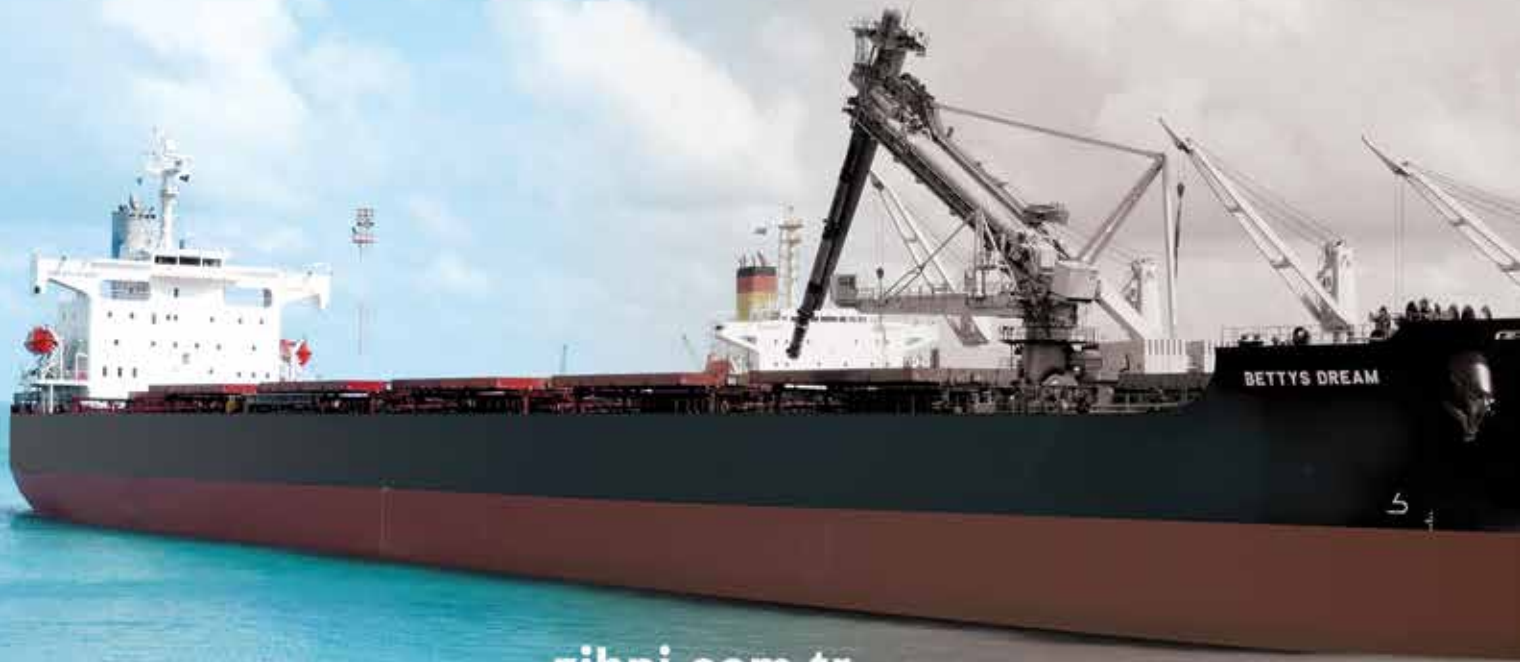

Sanmar Denizcilik A.Ş. Aydıntepe Mh. Güzin Sok. No: 31 34947 İçmeler / Tuzla, İstanbul - TÜRKİYE

T: +90 216 458 59 00 :: info@sanmar.com.tr
sanmar.com.tr

90
years
AT SEA

ALWAYS THE **PIONEER.**
ALWAYS THE **LEADER.**

zihni.com.tr

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

*Türkiye Devleti dünya durdukça var olacaktır.
Tarih, ders almasını bilenler için vardır!*

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

ÖNSÖZ

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

OSMAN ÖNDEŞ

Araştırmacı Gazeteci / Yazar

Öncelikle belirtmeliyim; bu değerlendirme yazısı, Rodos ve Oniki Adalar sorunu konusunda yazılmış yerli ve yabancı çok değerli araştırmalardan, belgelerden esinlenerek, hazırlanmıştır.

Amacım, öncelikle yaşamını denizlerden kazanan Türk Deniz Ticaret dünyamızın her ferdinin, ailelerinin, dostlarının, olabildiğince her Türk'ün yakın mazisinde kendine ait adalarda neler olup bittiği hatırlamasıdır. Türkiye'yi maruz bırakılan feci haksızlıklara, acılara rağmen,

komşularımızla barış içinde yaşamak istiyoruz. Ancak kimse bu yüce devleti sahillere hapsedmek kötülüğüne maruz bırakamaz. Barış içinde, komşularımızla denizlerimizdeki olası zenginlikleri paylaşarak gelecek kuşaklara çok daha çağdaş, gelişmiş birer vatan bırakmak istiyoruz. Oysa yakın yüzyılda Türklere reva görülenler son derece acılarla doludur!

Osmanlı İmparatorluğu'nun başına musallat olan ilk devlet İtalya'dır. İtalya'nın

yayılmacı saldırganlığı Yunanistan'a yaramış ve tek kurşun atmadan, Kızıl Hisar / Meis'e kadar tüm Türk adalarına sahip çıkmıştır. Ege adaları konusunda üniversitelerimizin değerli hocalarının hazırladıkları pek çok eser, makale ve tezler bulunmaktadır.

Ege Adaları tarih sürecinde, bu eserler ve makaleler ayrıntılarıyla incelenmiştir. Bu çalışmaların bir eser bünyesinde birleştirilmesi dahi önem arz etmektedir. Türkiye, adalar konusunda temel strateji değişikliği yapmalı, adalar tarihini eğitimine eklemeli, genç kuşaklar Osmanlı Devletine aitken, elinden alınan adalarını öz adlarıyla da öğrenmelidirler.

* Adalar öyle sıradan bir konu değildir.
* Adaları her Türk yeniden öğrenmelidir.

* Türkiye Akdeniz'e kadar Ege'deki adalarını nasıl kaybetti.

* 1911-1912'de Rodos ve Oniki Adayı istila eden yayılmacı İtalya'dır.

* Ardından adalarımız Yunanistan'a sunuldu!

* Komşularımızla barış içinde yaşamak isteriz.

* Fakat Yunanistan "Megalia Idea"yı ne yapacak?

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

WHO FOUGHT AT GALLIPOLI?

Troops from all over the world fought at Gallipoli. The British army included men from Britain, Ireland, Australia, New Zealand, India and Newfoundland (now part of Canada). The French army included men from many of their North African colonies as well as France itself. This photograph shows troops of the 14th Sikhs of the 29th Indian Infantry Brigade examining a piece of shell from “Asiatic Annie”, a notorious Turkish gun that constantly shelled the Allied forces at Helles.

GELİBOLU'DA KİM SAVAŞTI?

Bu başlık Imperial War Museum /Londra arşivinde yer almaktadır. Türkler, İtilaf Devletleri olan İngiltere, Fransa ve İtalya ile mi savaştı? Cevabı kısa adıyla “IWM” olan Imperial War Museum arşivinde yazılı ve şöyle deniliyor: “Gelibolu’da dünyanın her yerinden birlikler savaştı. İngiliz ordusu, Britanya, İrlanda, Avustralya, Yeni Zelanda, Hindistan ve Newfoundland’den (şu anda Kanada’nın bir parçası) askerleri içeriyordu. Fransız ordusu; Kuzey Afrika kolonilerinin çoğundan ve Fransızları içeriyordu. Gelibolu’daki kara harekatı, müttefiklerin zaten sınırlı olan kaynaklarının daha da genişletildiği anlamına geliyordu. Artık binlerce askeri gıda, silah ve cephane gibi malzemelerle birlikte yeni bir cepheye göndermeleri gerekiyordu. 1915’te Gelibolu, Avustralya kıtasından ve Yeni Zelanda Ordu Birlikleri’nden (ANZAC) askerlerin dahil olduğu tek seferdi.”

Kaynak: IWM- British Imperial War Museum

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

- The land campaign in Gallipoli meant that the Allies' already limited resources were stretched even further. They now needed to send thousands of men along with supplies such as food, weapons and munitions to a new front. In 1915 Gallipoli was the only campaign that soldiers from the Australia and New Zealand Army Corps (ANZAC) were involved with. It became a focus for recruitment in those countries and has remained one of the most defining and unifying moments in Australia and New Zealand's history.
- İngiltere, o zamanki adıyla Büyük Britanya İmparatorluğu, dominyonlarından Gelibolu'da savaşmaları için asker topluyordu. Bunlar arasına Yeni Zelandalı ve Avustralyalı gençler de katılmalıydı. Duvar posterlerinde Gelibolu'daki kara harekatı için Avustralya kıtası ve Gelibolu Yarımadası resimlenmişti. Sanki yan yana ya da çok yakın memleketlermiş gibi... Ve sesleniyorlardı; "Boys Come over her- Gençler buraya gel..."

Kaynak: British Imperial War Museum/IWM

Bu çağrı, kendilerine göre müttefiklerin zaten sınırlı olan kaynaklarının daha da genişletildiği anlamına geliyordu. Artık binlerce genci yiyecek, silah ve cephane gibi malzemelerle birlikte yeni bir cepheye göndermeleri gerekiyordu. 1915'te Gelibolu, Avustralya ve Yeni Zelanda Ordu Birlikleri'nden (ANZAC) askerlerin dahil olduğu tek seferdi.

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Fotoğraf 1: Bunlar da kim? Çanakkale Yarımadası'nda ne işleri vardı? Onlar Hindistan'dan İngilizler için savaşan sikh denilen sömürge askerleriydi. Cepheye sürüldüler! Gelibolu Yarımadası'nda İngilizler için savaştlar.

Fotoğraf 2: Bu fotoğraf, 29. Hint Piyade Tugayı'nın 14. Sikhlerinin birliklerini, Müttefik güçlerini Helles'te sürekli bombalayan kötü şöhretli bir Türk silahı olan "Asiatic Annie - Asya Annie"den bir mermi parçasını incelerken gösteriyor.

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Fotoğraf 3: Nepalli Gurkha alayı askerleri Gelibolu'ya sevk edilmek üzere... Nepalli Gurkha alayı askerleri ne için, kime karşı savaştıklarını bilmiyorlarmış. Sadece İngilizler para verdikleri için savaşmışlar. Sıtma dahil 20.000 kayıp vermişler. Kaynak: Imperial War Museum.

Fotoğraf 4: Nepalli Gurkha alayı askerleri Gelibolu'da siperde...

Nepalli Mahabir Pun şikayet ediyor, itiraf ediyor ve şöyle yazmış: İngiliz Ordusu'na alınan hiçbir genç Nepallinin yazması, okuması yoktu. İngilizler adına neden savaştıklarını da bilmiyorlardı! Tek amaçları vardı; iyi para kazanmak... (Almost none of those young Nepalese then, who joined the British army did not know at all how to read and write. They did not know that the earth is round and did not know that there are continents like Asia, Europe or America and oceans like Pacific, Atlantic or Indian. They did not know the reasons why they were fighting for British... Fighting... The world just to get well paid money. Kaynak: IWM)

Açıkçası "Dört düvel Türkiye'ye saldırmaktaydı!"

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Gelibolu'da kim savaştı?/ Who fought at Gallipoli?

Fransız sömürge Zuavi -Zouaves Lejyonu Kumkale'de, Seddülbahr'de

Fotoğraf ve kaynak: British Imperial Museum

*Yayılmacı, Kuzey Afrikayı sömüren Fransa, her savaşta olduğu gibi, sömürgelerinin cahil, fakir halkını cepheye sürdü. Şubat 1915'te, çoğunluğu Kuzey Afrikalı Lejyonerden oluşan bir tabur, Gelibolu Seferine katılmak üzere 25 Nisan 1915'te Cehennem Burnu'ndaki Müttefik Taarruzunu desteklemek için Çanakkale Boğazı'nın Asya kıyısındaki Kum Kale'deki Fransız hareketine katıldı. Kum Kale'deki Fransız sömürge Zuavi askerleri, ne için savaştıklarını bilemeden, ve kime karşı savaştıklarından habersiz Asya Kıyısı'ndan çekildi ve İngiliz kuvvetlerine destek olarak İlyas Baba Burnu'nda yeniden konuşlandırıldı.

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Fransız sömürgesi Senegal'den Gelibolu'da cepheye sürülen Senegalli ve Indo - China'lı askerler.

Fotoğraf ve kaynak: British Imperial Museum

İngiliz ve Fransız gemilerinin Çanakkale Boğazı'nı zorlamadığı 18 Mart deniz fiyaskosundan sonra bile Fransızlar, kara hareketinin Marmara Denizi kıyılarından İstanbul'a ulaşmak için kolay bir yürüyüş olacağını hayal ettiler. () Son olarak, Fransız Seferi Kuvvetlerinin üçte ikisi sömürge askerlerinden oluşuyordu. Gelibolu seferi için Fransa'da özel olarak iki alay kurulurken, diğer askerlerin çoğu Avrupa seçkin sömürge alaylarından veya Cezayir ve Tunus'tan beyaz yerlilerden oluşturuldu. İlk planlara rağmen, yerli Kuzey Afrikalı askerleri Türklere karşı saldırtmayı hayal ederken, çoğu Müslüman olan bu kölelerinin kullanmalarının imkansız olduğunu gördüler. Çünkü onlar Müslüman kardeşlerine karşı savaşacaklardı ve muhtemelen Ortadoğu'nun kutsal yerlerini işgal edeceklerdi. Ancak Fransız askerlerinin dörtte biri Tirailleurs Sénégalais veya Senegalli Piyadelerden oluşuyordu. Gerçekte Fransız Batı Afrika'sının her yerinden Afrikalılar koloniler için askere alınmışlardı ve Batı Hint Adaları ve Hint Okyanusu adalarından bazı kabileleri bile içeriyorlardı. Fransa büyük ölçüde sömürgeciydi ve özellikle Kuzey Afrika'daki kabileler arasında güçlü idi. Söylemeye gerek yok, Senegallilerin kendi sözlü gelenekleri vardı ama hiçbir zaman fiili anlamda Gelibolu hareketinin resmi "hafızasının" bir parçası olmadılar.

Fransa sömürgelerindeki askerlerle Türkleri kolayca yok edeceğini düşünürken, feci şekilde yanıldı. Karşılarındaki dört düvelde gelen İtilaf güçlerine göğüslerin siper eden fedakar, cefakar Türk askerleri, vatanlarını ve dinlerini savunmak için savaştılar ve bunu I. Dünya Harbi'nin diğer Avrupa orduları gibi inatla yaptılar. Sonuç Çanakkale Geçilmez oldu!

(*) Bu anlatımın bir kısmı Professor of Modern European History, Trinity College Dublin John Horne'nun "The Conversation" başlıklı yorumundan uyarlanmıştır.

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

ARAYIŞ

“TÜRKİYE VE YUNANİSTAN: EGE’DEKİ ANLAŞMAZLIĞI ÇÖZMENİN ZAMANI”

“Türkiye ve Yunanistan: Ege’deki Anlaşmazlığı Çözmenin Zamanı” başlıklı değerlendirme Crisis Group’un önemli bir çalışmasıdır. (Kaynak: Crisis Group)

Bu yorum yayınlandığından bu yana on yıla yakın bir zaman geçmiştir ve bugünü anlatmaktadır.

darbeyi desteklemesinin ve Türkiye’nin bu Akdeniz adasının kuzeyini işgaliyle sonuçlanan istilasının ardından patlak verdi. Anlaşmazlık, karasuları ve kıta sahanlığı gibi deniz hakimiyet alanlarının ötesine geçmiş durumda ve hava sahası, adalar üzerindeki uçuşlar, Ege adalarının silahlandırılması ve uçuş bilgi bölgeleri

açık denizlerdeki taşımacılık hatlarını barındırıyor. Ege Denizi’ndeki gerilimlerin Yunanistan ve Türkiye arasında üç kez savaşa dönüşmesi tehlikesinin atlatılmasından bu yana, bu iki NATO müttefiki normalleşme konusunda büyük yol kat etti. Ticaret, yatırımlar, karşılıklı işbirliği ve turizm, büyük artış gösterdi ve 1970’lerin başında Ege anlaşmazlığını tetikleyen Kıbrıs gibi meseleleri geri plana itti. Sıkça yapılan ikili görüşmeler ve Türkiye’nin Yunan adaları üzerindeki askeri uçuşları 2011’de resmen duyurmaksızın askıya alması, bu anlaşmazlığı çözümenin zamanının geldiğinin işaretidir. Türkiye’de Haziranda seçilen güçlü, yeni hükümet, kendisini sorumlu bir bölgesel güç olarak daha fazla ortaya koymayı, bölgesindeki sorunları çözmeyi ve Avrupa Birliği (AB) yolundaki engelleri kaldırmayı hedefliyor. Atina, ekonomik krizinin ortasında her türlü ekonomik desteğe ve artan güvenliğe ihtiyaç duyarken, bu gereksiz ve halen tehlike potansiyeli barındıran ihtilaf çözüme kavuşturulmalıdır. Bunun için iyi bir strateji, karşılıklı anlaşmaya ulaşılabilecek biçimde ve gerekirse uluslararası yargı organlarına da başvurarak iki tarafta da kamuoyunu hazırlayacak eş zamanlı adımların atılması olacaktır. Son yıllarda yaşanan sükunet Ege anlaşmazlığını uluslararası toplumun ilgi alanından uzaklaştırmış olsa da, ani bir alevlenme riski hâlâ mevcut. Yunanlılar, Türkiye’ye kendi ülkelerinden daha yakın olan yüzlerce adanın güvenliği için endişe duyuyorlar. Türkler ise, Yunanistan’ın karasularını tek taraflı olarak arttırması ve

Yunanistan’ın Yayınladığı Doğu Akdeniz Kıta Sahanlığı Sınırları

Yunanistan, Meis Adası’nı gerekçe göstererek Türk Kıta Sahanlığı’nı yok sayıyor !
Bu haritaya razı olmak ve KKTC’den vazgeçmek,
Anadolu’nun güneyden kuşatılmasını kabullenmektir !...

Fotoğraf 5: Hemen neredeyse tamamı Yunanistan’a ait olmak üzere Ege adaları Türkiye’nin ekonomi ve güvenlik açısından can damarı olan açık denizlerdeki taşımacılık hatlarını barındırıyor.

Ege konusundaki anlaşmazlıkların büyük bölümü, Atina’nın Kıbrıs’ı Yunanistan ile birleştirmek amacıyla Lefkoşa’da 1974’te gerçekleştirilen

konularını da kapsamakta. Ege Denizi’nin coğrafi yapısı karmaşık ve sıkışık; çoğu Yunanistan’a ait olmak üzere 2.400 adanın yanı sıra Türkiye’nin ekonomi ve güvenlik açısından can damarı olan

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

yeni deniz hakimiyet alanları ilan etmesi durumunda, Ege Denizi'nden ve açık denizlerden tamamen kopma riskinden ötürü korku duyuyorlar. Kıbrıs'ın yeniden birleşmesi için yapılan müzakereler ve Türkiye'nin AB'ye katılım süreci, çıkmaza sürükleniyor. Ancak Ankara ve Atina, Ege anlaşmazlıklarını çözümlenmek üzere nihai adımları atarlarsa bu, Türkiye'nin iyi niyeti konusunda Kıbrıslı Rumları ikna etmeye yardımcı olabilir ve Türkiye'nin AB üyeliği müzakerelerindeki güvenilirliğini perçinleyebilir.

DOĞU AKDENİZ'DEKİ FRANSA: BİR SİYASET MÜHENDİSİNİN FİSİLTILARI

Siyaset Bilimcisi Sinan Baykent "Doğu Akdeniz'deki Fransa: Bir siyaset mühendisinin fısıltıları" çalışmasıyla bir beyin fırtınası yarattı.⁽¹⁾

Şöyle anlatıyor: "Burada odak noktasındaki asıl kişi akıl bulutu dediği Jacques Attali'dir ve akıl bulutu Fransa'da bugün Macron'un dört bir yanını sarmış vaziyettedir. Macron'un iktidarının başlangıcıyla birlikte ise Attali oldukça dikkat çekici bir kitap yayımlamış (Eylül 2017), söz konusu kitabın çevirisi Türkiye'de de basılmıştır: Denizin Tarihi (veya Histoires de la Mer)." Bu kitabın bendeki nüshasına göre Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından da Aralık 2018'de neşredilmiş. Sinan Beykent şu değerlendirmeyi yapıyor: "Attali eserinde denizin iktidar açısından temel bir unsur olduğunu, geçmişte olduğu gibi gelecekte de en büyük süper güçlerin denizde ve deniz sayesinde zuhur edeceğini yazıyor.

İhtiva ettiği jenerik bilgilerin ötesinde, Attali'nin 2017 çıkışlı "Denizin Tarihi" başlıklı kitabı günümüz Macron hükûmetinin deniz siyasetinde içselleştirdiği prensiplere ve bir ölçüde Doğu Akdeniz'de yaratıp tırmandırdığı gerilimin kök-sebeplerine, motivasyonlarına ışık tutuyor. Jacques Attali, Fransa'nın tarihte tam 8 kez 'Deniz

gücü' olmak için girişimde bulunduğunu, ancak başaramadığını söylüyor. Akdeniz'in asırlar boyunca 'Dünyanın merkezi' mertebesinde konumlandığını; ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun 16'ncı yüzyıldaki ilerleyişinin sonunda bu statüsünü yitirdiğini belirterek, 'Akdeniz bir daha asla dünyanın merkezi olmayacaktır' saptamasını yapıyor (!) İkinci Dünya Harbi'nin Pasifik'te başlayıp Pasifik'te sonlandığını, Batı'nın (Atlantik) 1980'li yıllara kadar denizlere (ticaretle) hâkim olduğunu; ancak 1990'lı yılların başlarından itibaren güç dengesinin Asya (Pasifik) lehine döndüğünü ifade eden Attali, Avrupa'nın bu süreçte eridiğini veya en azından ciddi anlamda gerilediğini tespit ediyor.

YARIN DENİZLERDEDİR

"Attali'ye göre yarın denizlerdedir. Gerek veri naklini sağlayan deniz altı kabloları gerek deniz endüstrileri gerek deniz altındaki doğal kaynakların verimliliği gerek gitgide deniz kıyılarına yaklaşan ve buralarda yoğunlaşan küresel demografi, gerekse de yeni 'bahri güzergâhlar' vasıtasıyla güç çatışmaları karadan denize taşınacaktır." Attali bu noktaya ilişkin şu izahata başvuruyor: "Gelecekte en büyük süper güçler yine denizde ve deniz sayesinde ortaya çıkacaktır." Fransa'nın doğalgaz tedarikinin dörtte üçünün Akdeniz'den geçerek geldiğine değinen Attali, devam ediyor: "Bu denizde özellikle Yunanistan, Kıbrıs, İsrail, Türkiye ve Lübnan civarında doğalgaz sahaları mevcuttur. (...) Akdeniz'in zengin kıyılarında yaşayan 500 milyon insana karşılık, fakir kıyılarında 1 milyar insan yaşamaktadır. (...) Bu nedenle şimdiden Akdeniz'de Fransız, Amerikan ve Rus savaş donanmaları gibi çok sayıda askerî donanmanın varlığı pekiştirilmeye başlanmıştır."

"Fransa özelinde ise Attali, Fransa'nın 'Sözü dinlenir bir deniz gücü olmak için' dokuzuncu bir girişime atılmasının icap

ettiğini yazıyor ve şu çıkarımı yapıyor: 'Denizi stratejik bir öncelik hâline getirmediği takdirde, Fransa'nın ileride anakaraya bağlı olmayan bütün toprakları savunmaktan vazgeçmek zorunda kalabilir.' Sinan Beykent yazısında son olarak şunu hatırlatıyor; "2019 yılında Montpellier'deki bir konuşmasında, Macron'un dilinden tam olarak şu sözler dökülüyordu: 21'nci yüzyıl bir deniz yüzyılı olacaktır."

Hugo Grotius "Kimse deniz üzerinde bir hak iddia edemez"

Uluslararası Hukukun Babası sayılan Hugo Grotius 10 Nisan 1858'de Hollanda Delft'de dünyaya gelmiştir. 28 Ağustos 1645'te Rostock, Mecklenburg-Schwerin'de vefat etmiştir. Hugo

Fotoğraf 6: Bu haritada lacivert olan kısım Yunanistan'ın 1887'deki sınırlarını göstermektedir. Yeşil olan renkli kısımlar Megali İdea'nın hedefine katılmış topraklardır, adalardır. Ancak Yunanistan Anadolu'dan çok ağır dersler alarak çekilmek zorunda kalmıştır. Ve kötü bir komşu olmaktan asla vazgeçmemiştir! Yunanistan 1947'de muazzam bir başarıyla Menteşe Adalarının hemen tamamına sahip olmuştur. Türkiye artık komşusu Yunanistan tarafından sahillerine hapsedilmiş haldedir! Yunanistan'ın Megali İdea'sını gerçekleştirilmesi için çok az kalmıştır!

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Grotius'un tüm uluslar için Okyanusların serbest erişimi savunduğu 1609'da yayınlanan ünlü Mare Liberum - The Law of Prize / Denizlerin Özgürlüğü" başlıklı çalışması Hollanda'nın Oniki Yıl Mütarekesi ile ilgili müzakerelerde konumunu güçlendirmiş, o yıl İspanya ile olan çatışmalar sona ermiştir. Bu eser geniş çapta dağıtılmış ve yıllar boyunca defalarca yeniden yayınlanmıştır. 1625'de yayınlanan "De Jure Belli ac Pacisc - Savaş ve Barış Hukuk Üzerine" başlıklı çalışması uluslararası hukukun gelişmesine en büyük katkılardan biri olarak kabul edilir. Aynı zamanda bir devlet adamı ve diplomat olan Hugo Grotius, "Uluslararası Hukukun Babası" olarak anılır. Grotius'a göre; kimse açık denizlerdeki bir noktaya sürekli şekilde yerleşmeyeceği için, yine kimse deniz üzerinde hak iddia edemez. Deniz özgür bir mekân olarak kalmalı; hiçbir devlet denizde, o sırada bir topun azami menzili olan 3 deniz miline kadarlık bir alan hariç, özel bir egemenlik kuramamalıdır. Denizlerin tamamen özgür olduğuna dair ortaya konan bu kural uluslararası deniz hukukunun temeli haline gelmiştir ve bundan sonraki üç yüzyıl boyunca da çok az bir muhalefetle deniz hukukunun temelini oluşturmaya devam etmiştir.

Komşularımızla barış içinde yaşamak isteriz. Fakat komşumuz Yunanistan Megali İdea'yı ne yapacak?

Anka Enstitüsü bir değerlendirme yapmış; Megali İdea ('Büyük Fikirler' veya 'Büyük Ülküler' anlamında), Doğu Roma İmparatorluğu'nu, Bizans adıyla Yunan kontrolünde yeniden kurmak için 10 aşamalı bir planın özetidir. 1798 yılından başlayarak, Yunanlar arasında destek bulmaya başlayan bu amacı gerçekleştirmek için Filiki Eteryası (Dostluk Cemiyeti) adlı bir örgüt 1814 yılında Odesa Kenti'nde kurulmuştu. 1818 yılında İstanbul'a taşınan bu cemiyet, büyük devletlerin de silah ve para yardımlarıyla Mora ve Girit isyanlarının örgütlenmesinde

önemli rol oynamıştır. Bu planın aşamaları şöyle sıralanabilir:

1. Yunan milletinin tam bağımsızlığının sağlanması (1830 Mora, Merkezi Yunanistan, Batı Ege adaları-Kiklad ve Sporades),
2. Tessalya (1881), Epir, Selanik dahil Makedonya (1912-13 Balkan Savaşı) ve Batı Trakya'nın (1920 Sevr antlaşmasıyla) Yunanistan'a bağlanması,
3. Ege adalarının Yunanistan'a bağlanması (Doğu Ege Adaları-1913 Balkan Savaşı),
4. Oniki Ada'nın Yunanistan'a bağlanması (1947 2. Dünya Savaşı),
5. Girit Adası'nın Yunanistan'a bağlanması (12 Ekim 1908'de ilhak edilip, 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşmasıyla kabul edildi),

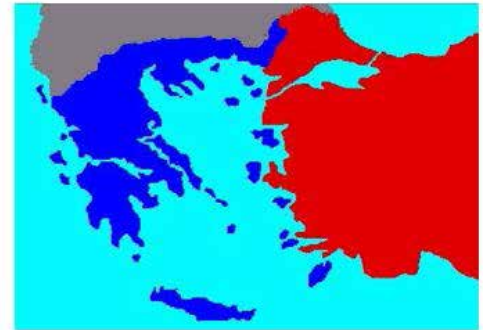
Yunanistan 1830

Yunanistan 1881

Yunanistan 1913

Yunanistan 1947

6. Batı Anadolu'nun Yunanistan'a bağlanması (1920 Sevr Antlaşmasıyla),
7. Pontus Devleti'nin tekrar kurulması,
8. Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması,
9. Gökçeada ve Bozcaada'nın

Yunanistan'a bağlanması ve 10. İstanbul'un geri alınması ve Bizans'ın tekrar kurulması. Kazandığı son meydan savaşı olan Haçova'dan (24-26 Ekim 1596), 19. yüzyıla kadar sürekli gerilemiş ve artık gücünü iyice kaybetmiş olan Osmanlı İmparatorluğu, zamanın büyük devletleri -İngiltere, Fransa, Rusya- arasında bir oyun sahası haline gelmişti. 1789 Fransız İhtilali'nin etkisiyle artan milliyetçilik akımları nedeniyle de, özellikle Balkanlar'daki Hıristiyan azınlıklar birer sorun kaynağı haline gelmişlerdi. Bu büyük devletlerin (Düvel-i Muazzama) her biri, Osmanlı İmparatorluğu'nun tebaası durumunda olan azınlıkların hamisi rolüne soyunmuş ve en basit, ufaklık sorunları bile bahane ederek, Osmanlı

İmparatorluğu'nun içişlerine müdahale etmeyi alışkanlık haline getirmişlerdi. Rusya özellikle Balkanlar'daki Ortodoks azınlıkların, Fransa Katoliklerin ve İngiltere ise Protestan azınlıkların 'koruyucu

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

meleği' rolündeydiler. İlk beş hedefin 1830-1920 yılları arasında sadece 90 yılda tamamlandığı görülmektedir. İlk Yunan isyanlarının çıkartılmasında da büyük rol oynayan İngiltere'nin desteği ve yönlendirmesiyle 1919'da İzmir'den başlayarak, Batı Anadolu'yu da işgale başlamıştı. Ancak 1920'lerde karşlarına Gazi Mustafa Kemal Atatürk önderliğindeki Türk Milleti çıkınca Batı Anadolu'dan kaçmak zorunda kalmışlardır. Kendileri de bu hezimetini 'Küçük Asya felaketi' olarak anmaktadırlar. Lozan antlaşması neticesinde, Sevr Anlaşmasıyla kendilerine verilmiş olan Doğu Trakya'yı da terk etmişlerdir. *(Anka Enstitüsü -Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün 1921 yılında savaş ortamında belirlediği esaslar doğrultusunda, toplumun bilinç düzeyini yükseltmek, nitelikli ve kariyerli bireyler oluşturmak, bireysel ve toplumsal bazda çağdaş yaşam modelleri sunmak maksadıyla oluşturulmuştur.)*

1925 yılında TBMM'de yapılan bir toplantıdan:

Türkiye 1925 yılında komşusu Yunanistan'ın nasıl bir tavır içinde olduğunu izliyor ve nasıl isyan edecek hale geliyor; TBMM Tutanakları (Zabıt Ceridesi); Devre: II. Cilt 4, İçtima (Toplantı) Senesi II. TBMM Gizli Celse Zabıtları (Gizli Toplantı tutanakları 4 Şubat 1341 Çarşamba (1925) kayıtlarındaki konuşmalardan bazılarını nakledeceğim.

Fethi (Okyar) (Başvekil ve Müdafa-i Milliye Vekili) (İstanbul) - Efendiler, evveliminde; Yunanlılar tarafından bir sınıf askerini silâh altına aldıkları için vaki olan tedbirlerine mukabele olmak üzere biz de bir tedbir ittihaz ettik. Saniyen; hududun gözlenmesini daha ziyade, şiddetli bir surette temin etmek için jandarma şeklinde olan teşkilâtı takviye etmek lüzumunu hissediyoruz. Esasen bütçede vardı, bu teşkilâtı bütçe çıkmadan evvel o teşkilâta başlanmak için Meclisi Âlinizden bir müsaade istiyoruz. Bunların müzakeresini temin etmek için Heyeti

Celilenizden hafi celse akdini talep ettik. Muvafık görürseniz hafi bir surette bu meseleyi müzakere edelim.

Reis - Efendim hafi celseyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir. Şimdi zaptı sabık hulâsası okunacaktır.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim, hepimiz temenni ediyorduk ki; on sene bu memleket sulh ve sükûna kavuşmuş olsun. Yalnız yıkılmış olan viraneleri imar ile ve yalnız iktisadiyatla harabisini tamir ve imar ile zararlarının telâfisi ile meşgul olsun.

Kılıç Ali Bey (Gaziantep) - Bırakmıyorlar ki, a birader!

Yusuf Kemal Bey (Devamla) - Çünkü meselenin esası budur. Lozan muahedesinden sonra arkadaşlar, bu bizim için ilk Avrupa tecrübesidir. Çünkü Lozan muahedesinin İngiltere parlamentosunda tasdiki sırasında söylenen sözleri hatıra getirirsek (*o zaman, Türkler kuvvetli idiler, Avrupa yekdiğerine düşmüştü, biz böyle zayıf idik. O zamanın zarureti olarak, biz bu muahedeyi kabul ettik, yoksa karşımızda hakiki bir Türk kuvveti vardı. O kuvvet devam edecekti, bunun neticesi olarak kabul ettik.*)

denilmedi mi? Yani Lozan muahedesini birtakım ahvali fevkalâde neticesi olmak üzere Türklere bahşedilmiş bir şeydir. O ahvali fevkalâdenin zevali halinde, irtifai halinde Türkler yine eski hallerine rücu edeceklerdir. Binaenaleyh Lozan muahedenamesinde Türklerin kendilerine temin ettikleri hususati muhafaza edemeyecekler gibi korkular vardır. Bu korkuları izale edecek de hükümetin şimdi gösterdiği ve göstereceği metanettir. Başka türlü çare yoktur. Behemahal hukukumuzu muhafaza edeceğiz... O zaman Avrupa diyecektir; Lozan muahedesini muvakkat değildir, daimidir. O zaman Yunanistan da diyecektir ki, ebediyen ben İstanbul'a veda ediyorum. **Hariciye Vekili Şükrü Kaya** - ...Fransa Suriye'yi ele geçirmiştir. İsmi manda olsun, müstemleke olsun, her ne olursa

olsun, bu, nihayet Fransa toprağı olmuş demektir. Diğerleri hep zahiri lâflardır. Halbuki İngiltere'nin siyaseti bütünü Arap alemini bir elde toplamak, Arap imparatorluğu yapmak ve ona hâkim olmaktır. Müteaddit küçük krallıklardan oluşan bir Arap hükümetinin başına geçmek ve onu idare etmektir. ... Yalnız İtalya ne yapabilir? İtalya, ihtimal ki; bir gün Mussolini'nin kafasına eser, kalkar ve gelir, kafasını Anadolu kavallarında kırar veyahut başka bir fırsat bekler. Ona karşı herhalde düşman diye dikkatli bulunmak lâzım gelir. Hele bu hazırlıklı olmak Mussolini'nin iktidarda iken daha ziyade olmak lâzım gelir. Türkiye istediği kadar barış isteğinde samimi olsun, yıllarca karşılaştığı asıl tablo budur... Her şeye rağmen Türkiye bugün de aynı samimi isteğini tekrarlamaktadır; *"Komşularımız geliniz barış içinde yaşayalım!"*

1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin (BMDHS) ayrıntılandığı deniz hukuku ilkelerinin kendisine hali hazırda altı deniz mili olan karasularını on iki mile çıkarmak için vazgeçilmez bir hak verdiğini ileri sürüyor.

Yunanistan, pek çok ülke tarafından onaylanan 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin (BMDHS) ayrıntılandığı deniz hukuku ilkelerinin kendisine hali hazırda altı deniz mili olan karasularını on iki mile çıkarmak için vazgeçilmez bir hak verdiğini ileri sürüyor. Yunanistan, kıta sahanlığının belirlenmesini temel sorun olarak belirtiyor ve bu sorunun ikili müzakerelerle değil, BM Uluslararası Adalet Divanı (UAD) tarafından çözümlenmesi gerektiğine inanıyor. Yıllar boyunca Türkiye, Ege meselelerinde UAD'ye gitme konusunda isteksizdi ve ikili görüşmelerde ısrar ediyordu, ancak 1997'den beri karşılıklı mutabakata dayanarak yargıya gitmeye karşı çıkmıyor. Türkiye, Yunanistan'ın karasularını genişletmesiyle açık denizlerdeki taşımacılık hatlarına ve

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Ege'deki kıta sahanlığına erişiminin kesileceğinden korkuyor. Türkiye parlamentosu, Yunanistan'ın karasularını tek taraflı olarak genişletmesi durumunda savaş tehdidinde bulundu ve Ankara, son zamanlara dek meskun Yunan adaları üzerinde askeri uçuşlar yapmak da dahil olmak üzere bazı sembolik güç gösterilerini sürdürdü. Ege üzerinden geçerek Akdeniz'e ve diğer denizlere açılmak isteyen, Karadeniz ülkeleri de dahil olmak üzere herkes, açık denizlere güvenli ve engelsiz ulaşım ve geçiş sağlamak istiyorlar. Şimdilerde iki taraf da daha yapıcı bir tavır sergiliyor. İki ülkenin dışişleri bakanları, kıta sahanlığı sorununu –ve muhtemelen diğer çözümsüz meseleleri– UAD'ye götürmek amacıyla 2002'den bu yana “istikşafi görüşmeler” için elliden fazla kez bir araya geldi. Özel toplantılarda iki taraf da gerçek güvenlik kaygılarından ziyade iki tarafın kendi iç siyasetleri ve psikolojilerine dayanan bu anlaşmazlığı çözüme kavuşturmak için koşulların yeterince değişmiş olduğunda hemfikir. Ancak maksimalist tutumlardan sıyrılmak ve kamuoyunu uzlaşmaya alıştırmak için siyasi iradenin olmaması, müzakereleri uzun süre başlangıç aşamasında alıyordu.

Bu, ileriye göremeyen bir yaklaşım... Gerek Yunanistan, gerekse Türkiye bu uzun ve maliyeti yüksek anlaşmazlığı çözmekten yarar sağlayacak. Askeri yarışa son vermenin ekonomik avantajları, bilhassa Yunanistan için belirgin olacaktır. Türkiye de ekonomik açıdan kazanç sağlayacak, daha da önemlisi çözüm, AB ile olan ilişkisini canlandıracak ve komşularla “sıfır sorun” dış politikasının inandırıcılığını arttıracaktır. Buna ulaşmayı sağlayacak süreç, şu ortak adımlardan oluşabilir:

- **Birinci aşama:** Türkiye, meskun Yunan adaları üzerindeki askeri uçuşlara resmen son vermeli. Türkiye ile kapsamlı bir Ege uzlaşmasına varılması ve onaylanmasının ardından Yunanistan, önceki bir dizi

anlaşmada verdiği taahhütler uyarınca Ege adalarını silahsızlandırma güvencesini vermeli. Aynı süre zarfında Türkiye, 4. Ordu Komutanlığı'nı feshetme veya Ege'den uzak bir yere konuşlandırma güvencesini vermeli.

- **İkinci aşama:** İki ülke de UNCLOS -BMDHS'nin eşitlik ve özel koşullara dair genel ilkeleri uyarınca Ege Denizi'nde özel düzenlemeleri müzakere etmek üzere hazır olduklarını duyurmalı. Yunanistan, Ege'deki deniz hakimiyet alanlarını belirlerken, kıyı komşusu Türkiye'nin sahip olduğunu bazı hakları göz önünde bulundurması gerektiğini kamuoyu önünde kabul etmeli ve bu tür konuların ortak denizde kıyılara sahip diğer ülkeler tarafından hakemlik veya yargı yoluyla çözümlendiğini hatırlatmalı. Türkiye, BMDHS'yi onaylayacağını açıkça taahhüt etmeli ve Yunanistan'ın uluslararası hukuk uyarınca prensipte karasularını on iki deniz miline çıkarma hakkına sahip olduğunu kabul etmeli. Müzakerelerin önemli Türk limanlarına ve Boğazlardan Karadeniz'e uzanan ve uluslararası taşımacılık için kullanılabilen açık deniz koridorlarının korunmasını da içereceğini birlikte ilan etmelidir.

- **Üçüncü aşama:** Yunanistan ve Türkiye, karasularını belirlemek üzere on iki mil prensibi üzerinden müzakere etmeli. Bu sınırların kesiştiği yerlerde orta çizgiler üzerinde ve Ege üzerinden uluslararası taşımacılık için makul açık deniz koridorlarını sağlayabilmek için gereken noktalarda Yunanistan'ın karasularını azaltma konusunda anlaşmalı. İki taraf da karasuları sınırlarının nereden çizilmesi gerektiği konusundaki her türlü anlaşmazlıkta, ikinci ve üçüncü aşamalarda sıralanan ilkeler uyarınca UAD'nin yargı yetkisinin olduğunu önceden kabul etmeli.

- **Dördüncü aşama:** Türkiye ve Yunanistan, başta kıta sahanlığı sorunu

olmak üzere, diğer tüm anlaşmazlıklar üzerinde görüşmeli ve ardından hâlâ süren anlaşmazlıkları UAD'ye götürmelidir. Bu ayrıcalıkların kökleri asırlar öncesine gitmekte. Fakat asıl ihanet yüzyılı 1911-1912 Türk- İtalyan Savaşı ile İtalya'nın Osmanlı adalarını istilasına dönüşmüştür. Yunanistan parsayı toplayacaktır. Bu değişimler, sonu gelmez felaketlerin habercisi olmuştur.

Adalara tek çivi çakmak bile ihanettir diyenler var!

Osmanlı'dan bu yana hemen tüm adalarımızı kaybettik. Kalan birkaç adamızdan bir kısmında yaşam yok. Orada Türk Bayrağı yok. Yerleşim yok, sosyal yaşam yok. Birileri çevre diye tutturmuş, “Adalara tek çivi çakmak bile ihanettir” diye bağıyor. Kimsenin gıyıkı çıkmıyor! Karşı yakadakilere bu engellemeye kahkahalarla gülüyorlar...

Kalan adalarımız için millî seferberlik ilan edilmelidir! Ayrıca denizcilik örgütleri, barışçıl, fakat akılcı yeni girişimleri programlarına almalıdır. Türkiye hiç olmazsa kalan adalarında, adacıklarında yaşamı tesis etmelidir. Amaç istilacı bir yaklaşım değildir, aksine ağlasak da, üzülsek de kaybedilen bu adalarımızdan kalan birkaç adamız adına ders çıkartmaktır.

Dr. Selçuk Erez'in yıllar öncesinde neşredilmiş “İstanköy altı Bodrum” adını verdiği bir romanı vardır. Ben de bir fotoğrafı ekledim; “Kaş altı Kızılhisar Adası” ya da dedikleri üzere Kastellerizo veya Meis dedikleri adacığa bakalım. Yunanistan'ın burada işi ne? Tarih boyunca bu ada hiç Yunanistan'a ait olmuş mu ya da Yunanistan bu adaya nasıl sahip edilmiştir? Adı ve etimolojik Kırmızı Kale anlamında Castelrosso. 1947'den bu yana Yunanistan'ın Akdeniz'de en uçta olan adası. Toplam alanı 11.98 kilometrekare. Rodos ve Oniki Adaların en küçüğüdür. 1306 yılından

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

İtibaren Rodos Şövalyelerinin yönetimine girmişti. 1512 yılında Rodos Adası ile birlikte Osmanlı Devleti hükümrânlığına geçti. Bu hükümrânlık 1912- İtalyan-Türkiye Savaşı'na kadar devam etti. *Kızılhisar - Meis - Kastellorizo Adası 1947 Paris Barış Antlaşması'nda Yunanistan'a verilirken çevresinde olan Volos, Kalkan (Yunanca Kalamaki), Ochendra, Furnachia, Prassonisi'ye, Ro, Tragonera, Marathi, Strongyli, Dhassia, Alimentaria, Kekova ve birçok kayalar da Yunanistan'a verilmiştir.*

Rodos'un ve Oniki Ada'nın İtalyanlar tarafından işgali olaylarının Prof. Dr. İsrail Kurtcephe'nin Türk Tarihi ve Kültürü Araştırmaları'nda yayınlanan makalesinden okunması önemlidir. Bu çok önemli makaleden Uşi Antlaşması'na gidecek olan felaketi birkaç bölümle hatırlayalım: ⁽²⁾ "Ulusal birliğini sağlayıp, yeni bir güç olarak ortaya çıkan İtalya, diğer Avrupa devletleri gibi sömürgecilik politikasını benimsemiştir. Sömürgecilik yarışında geç kaldıklarının farkında olan İtalyanlar, kolayca ulaşabilecekleri Kuzey Afrika'ya yöneldiler. İtalyan emperyalizmi kendisine ilk sömürge alanı olarak Tunus'u seçti. Roma İmparatorluğu'nun eski bir eyaleti olan Tunus, coğrafi bakımdan İtalya'ya yakınlığı yanında, sürekli artmakta olan İtalyan nüfusunun yerleşmesi için de uygun bir bölge idi. Tunus'a İtalyan hükümetleri tarafından teşvik edilen yoğun bir göç başladı. Viyana Kongresi sırasında Tunus'ta 2.000 Fransız'a karşılık, 10.000 İtalyan yaşıyordu. Ne var ki, Tunus'a göz diken yalnızca İtalya değildi; 1830'da Cezayir'e yerleşen Fransa'da yıllardır Tunus ile ilgileniyordu. 1881'de Fransa'nın Tunus'u işgalinden sonra İtalya, Kuzey Afrika'daki son Osmanlı toprakları olan Trablusgarb ve Bingazi'yi müstakbel sömürgeleri olarak görmeye başlamıştır.

"1911 yılına gelindiğinde İtalya'nın işgal hazırlıkları tamamlanmak üzereydi. İtalyan Hükümeti, 1911 Temmuz'unda Avrupa

başkentlerindeki elçilerine buldukları devletler nezdinde teşebbüse geçerek, İtalya'nın işgal harekâtını başlatmak niyetinde olduğunu bildirmeleri talimatını verdi. İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya ve Avusturya, İtalya'nın isteğine olumlu cevap verdiler. Yalnız savaşın Balkanlara sıçramasını istemiyorlardı. İtalya, askeri ve diplomatik hazırlıklarını tamamladıktan sonra 29 Eylül 1911'de Osmanlı Devleti'ne

yaratacağı etkilerden yararlanıp, Boğazlar üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışan Rusya, İtalya Akdeniz'de harekete geçmek istediğinde, Hariciye Nazırı Sazanof, İtalya'yı teşvik etmekle kalmamış, İtalya Türkiye'yi bir iki hayatî noktasından vurursa Rusya'nın memnun olacağını ve bunun Rus isteklerine sürekli muhalefet eden Türklerin burnunu sürteceğini söylemiştir. "Akdeniz'de harekete geçmeye

Fotoğraf 7: İki İtalyan harp gemisinin açtığı ateşle istasyonier olarak Beyrut Limanı'nda demirde olan Ankara Ganbotu tamamiyle batmış ve Avnullah ganbotları üst güvertesi kısmen sathta kalacak şekilde dibe oturmuştur. (Kaynak: Imperial War Museum).

savaş ilan etti. İtalyan askerî ve siyasî çevreleri Trablusgarb ve Bingazi'yi kolayca işgal edebileceklerini tahmin ediyorlardı.

Buna rağmen modern silahlarla donatılmış, sayıları 100 bini bulan İtalyan işgal kuvvetleri azmin ve inancın direnişi karşısında umduğu kolay galibiyeti bulamadı. Gönüllü Türk subaylarının direnişin başına geçmelerinden sonra İtalyan işgal kuvvetlerine karşı başlatılan düzenli saldırılarda direniş kuvvetleri büyük başarılar elde ettiler. İtalya, geriye dönüş köprülerini atmak için 5 Kasım 1911'de Trablusgarb ve Bingazi'yi topraklarına kattığını ilan etti. Türk-İtalyan savaşının Osmanlı Devleti'nin üzerinde

karar veren İtalya'nın ilk hedefi Beyrut oldu. İtalya, neden İzmir, Antalya veya Mersin'e değil de Beyrut'a yönelmişti? Beyrut bir Osmanlı şehri olmasına karşın Fransız nüfuzunun yoğun olduğu bir bölgeydi; şehirde çok sayıda Avrupalı yaşıyordu. Aynı zamanda Beyrut bütün ilahi dinlerce kutsal sayılan Kudüs'ün bir kapısı durumundaydı. İtalya'nın Beyrut'a saldırısı, sadece Osmanlı Devleti'ni değil, diğer Avrupa devletlerini de rahatsız edecek; bunun sonucunda büyük devletler barışa zorlamak için Bâbîâli'ye baskı yapacaklardı. 24 Şubat 1912'de bir İtalyan filosu Beyrut'a saldırdı; limanda bulunan iki Türk harp gemisi batırıldı ve şehir topa tutuldu.

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Fotoğraf 8: Türkiye'yi sahillerinde hapsetmek isteyen Yunanistan, Kaş'ın karşısında bir sesleniş mesafesindeki Osmanlı'nın eski adası Kızılhisar Adası'ndan kuşatmaya çalışıyor.

Kızılhisar (Meis - Kastellorizo) adasına kadar adalarımıza musallat olan ilk devlet İtalya'dır. Yunanistan sessizce sahip çıkmıştır!

O devrin İtalya'nın saldırganlığı ve Osmanlı Devleti'ni parçalamak isteğini unutmayınız. Rodos ve Oniki Ada'nın devlet sınırlarından kopartılmasının asıl suçlusu İtalya olmuştur. Ne gariptir ki, bu adalar İtalya'ya yaramamış, 1947'de Fransa ve İngiltere ile diğer müttefik devletler, bu adaları Türkiye'ye iade edecekleri yerde, hiçbir alakası olmayan Yunanistan'a ikram etmişlerdir. Afrika'da sömürge kurmak amacıyla Bingazi, Tunus ile Roma İmparatorluğu'nu yeniden ihya etmek hayaline ve hırsına kapılan İtalya, saldırgan tavrını Akdeniz'e kadar uzanan Osmanlı Devleti adalarını da işgal etmek için sürdürmüştür. İtalya'nın bu saldırganlığı Yunanistan'ın Megali İdea'sına zemin hazırlamıştır.

Prof. Dr. İsrail Kurtcephe şöyle anlatır; "Bâbîâli'nin ileri sürdüğü barış şartları, İtalya'yı savaşı sona erdirmek için yeni çareler aramaya sevk etti. İtalyan hükümeti, Rodos ve Oniki Ada'nın işgaline karar verdi. Buraların İtalya'nın eline geçmesi, İstanbul ve Anadolu

sahillerini işgal tehlikesiyle karşı karşıya bırakacak ve bu durumda da Osmanlı Hükümeti, adalara karşılık Trablusgarp ve Bingazi'yi İtalya'ya terk edecekti. Avusturya, İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Boğazlara ve Anadolu sahillerine karşı girişilen saldırılara gösterdikleri tepkiler de İtalya'nın Adalara yönelmesinde etkili olmuştur. İlk olarak Stampalia, 24 Nisan 1912'de Amiral Presbitero komutasındaki bir İtalyan filosunca işgal edilmiştir. Karaya çıkan İtalyan askerleri, yerli Rumlar tarafından büyük bir törenle karşılandılar. "Stampalia'nın işgalinden iki gün sonra İtalyanlar, yazılı bir beyanname ile olayı Trablusgarp halkına duyurdular.

Uçaklarla Türk ordugâhlarına da atılan beyanname, Akdeniz'deki Türk adalarının topa tutulduğu, Çanakkale Boğazı'ndaki bazı kalelerin tahrip edildiği, Stampalia Adası'nın işgal edilerek, hareket üssü haline getirildiği ve bundan sonra her tarafta şiddetli askerî harekâta bulunulacağı bildiriliyordu.

DÖRT ASIR SONRASINDA RODOS VE ONİKİ ADALAR

Tarihe daha ayrıntılı bir açıdan bakarsak; Osmanlıların Ege adalarındaki hakimiyeti

1820'li yıllara kadar tartışmasız sürdü. 1821'de başlayan Mora isyanında, Rodos da, Sakız ve Sisam adalarıyla beraber Osmanlı yönetimine isyan etmişti. Osmanlılar isyanı bastırdılar, ancak bu kez İngiltere, Fransa ve Rusya Mora Yarımadası'nı ve ona bağlı bazı adaları "Geçici" kaydı ile kendi himayelerine aldılar. Bu üç devlet anlaşarak 1830 yılında tam bağımsız bir Yunanistan devleti kurdular ve sınırlarını da kendileri belirlediler. Eğriboz Adası dahil olmak üzere, Kiklad adalar grubunu Yunanistan'a verdiler. Kuzeyde Taşoz Adası'ndan güneyde Meis Adası'na kadar uzanan Ege adaları ile Oniki Ada grubu Osmanlı egemenliğinde kalıyordu. Büyük devletlerin müdahaleleri artarken, Ege'de yeni dengeler oluşuyordu. Böylece Ege adaları batılı devletlerin girişimleriyle Yunanistan ve Osmanlı İmparatorluğu arasında paylaşılmıştı. 1881'de Teselya'yı topraklarına katan Yunanistan, Ege kıyısında topraklarını genişletti. Daha sonra Girit Adası'nı kendisine bağlamaya çalıştı. Bunu hemen başaramadıysa da yine Rusya başta olmak üzere büyük devletlerin desteğine sığınarak Girit Adası'na özerklik verirdi.

Yunan Kralı oğlunu Girit Valiliği'ne atadı. Osmanlı İmparatorluğu Ege'deki deniz varlığını kaybederken, Ege'de 1912 yılına kadar egemenliği tartışılır şekilde sürdürdü. Osmanlıların serbestliğe dayalı geleneksel yönetim politikası, 1909 yılında adaların Osmanlıların elinden çıkmasına neden oldu. Osmanlı Devleti II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 1909'da Rodos Valiliği'ne adalarla ilgili bir genelge gönderdi. Burada, adalarda özerklik olarak yorumlamaya uygun vergi ile ilgili eski ayrıcalıkların bir kısmının kaldırıldığı ve diğer Osmanlı vilayetlerindeki yönetim biçiminin adalarda da aynen uygulanacağı bildiriliyordu. Buna göre; eskiden alınan tek vergi olan maktu vergi sadece arazi vergisi karşılığı sayılacak, daha önceki aşar vergisinden ve askeri

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'nın yer aldığı 13 Ağustos 1339 tarihli TBMM Tutanakları Düstur, Üçüncü Tertip nüshasının kapağı ve Astampalya [Astropalia], Rodos, Halki - Carkı, Skarpanto, Kazos, Tilos, Misiros, Kalimnos, Leros, Patmos, Lipsos, Sömbeki, İstanköy -Kos ve Kızılhisar Adası'nın İtalya hakimiyetine bırakıldığını içeren Madde 15. Astampalya, Rodos, Halki, Skarpanto, Kazos [Gasso], Tilos, Misiros, Kalimnos, Leros, Patmos, Lipsos, Sömbeki, İstanköy - Kos] ve Kızılhisar Adası - Meis hiçbir zaman Yunanistan'a ait olmamış, aksine 1947'de ikram edilmiştir. Bu adalar tarihin hiçbir yüzyılında Yunanistan'a ait olmamıştır. Yüzyıllarca Osmanlı Devleti hudutları dahilinde olan bu adalar İtalya'nın saldırganlığı ile İtalya'ya geçmiş ve 1947 Paris Barış Antlaşması'nda asıl sahibi Türkiye'ye devredilecekleri yerde, başta İngiltere, Fransa ve ABD olmak üzere hayran oldukları Yunanistan'a ikram etmişlerdir. Uluslararası hukuk kurallarına göre bu adalar Türkiye'ye aittir.

yükümlülüklerden kurtulmak için mutlaka bedel ödenecek ve adalardaki devlet daireleri ile mahkemelerde Türkçe konuşulacaktı. Bu kararlara Rodos ve Oniki Ada grubu ile beraber diğer Ege adalarından da tepkiler geldi. Her yerde protesto mitingleri yapılmaya başlandı.

İstanbul'daki hükümete temsilciler göndererek, kararın geri alınmasını istediler. Adalar hakkının tepkilerine, batılı devletlerin aynı yönde istekleri de eklenince, Osmanlı Hükümeti kesin kararını verinceye kadar yeni uygulamayı durdurma kararı aldı. Rodos, Trablusgarb Harbi sırasında İtalyanlar tarafından 5 Mayıs 1912 günü Oniki Ada ve Meis Adasıyla beraber işgal edildi. İtalyanlar bununla da kalmadı, Beyrut'ta istasyonier

görev yapan Ankara ve Avnullah isimli iki gambotu top ateşiyle batırdı. Bunlardan Ankara Gambotu sadece bacasının kısmen görünecek şekilde tamamıyla batarken, Avnullah Gambotu'nun önemli kısmı su üstünde kaldı. Aynı yılın Ekim ayında Osmanlı-İtalyan murahhas heyetleri arasında imzalanan Ouchy (Uşi) Muahedesiyile İtalyan hükümeti Rodos ve Oniki Adayı Osmanlı Devleti'ne vermeyi kabul etti. Fakat bu sırada çıkan Balkan Harbi sebebiyle iade işlemleri yapılamadı. Balkan Harbi'nde Osmanlı Devleti'nin yenilmesi ve Yunanistan'ın da İtalyanların işgal etmediği Sakız, Midilli, Limni ve diğer Ege adaları üzerinde hak iddia etmesi üzerine işgal ettiği bu adalardan çekilmedi. I.Dünya Harbi'ne Osmanlı Devleti'nin karşısında harbe

katılan Yunanistan ve müttefiklerine adaların kendisine âid olduğunu kabul ettirdi. Türkiye de Lozan antlaşmasıyla bu adalardaki haklarından vazgeçecektir. Uşi (Ouchy) Antlaşması İtalya ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki Trablusgarb Savaşı sonunda 18 Ekim 1912 İsviçre'nin Ouchy-Uşi Kasabası'nda imzalandı. Trablusgarb Savaşı devam ederken, zaten çok zor durumda olan Osmanlı Devleti Balkan Harbi nedeniyle Trablusgarb'te tüm savunma imkanı kaybettiğinden İtalya ile sulh yapmak zorunda kaldı. Yapılan antlaşma gereğince, Trablusgarb ve Bingazi'ye tam bir özerklik tanındı. Osmanlı Devleti buradaki askerlerini geri çekecekti. Antlaşma ile İtalya Trablusgarb ve Bingazi'de hükümrana hale geliyordu. Uşi Antlaşması'nın göstermelik bir maddesi ise İtalya'nın işgalindeki Rodos ve Oniki Ada'yı saptanacak bir zaman sürecinde Osmanlı Devletine geri verileceğine dair hükümdü. İtalya bu adaları asla Osmanlı Devleti'ne geri vermediği gibi, Osmanlı İmparatorluğu I. Dünya Harbi'nden yenik çıkınca, bu madde zaten hükmünü yitirdi ve hiçbir zaman gerçekleşmedi.

Adalardaki bu karışıklık devam ederken batılı devletlerin onayını alan İtalyan birlikleri, 4 Ekim 1911'de Osmanlıların Kuzey Afrika'da elinde kalan son toprakları olan Trablusgarb'a saldırdılar. İngiltere ve Fransa, İtalya'nın Trablusgarb'ı çok çabuk ele geçireceğini, Osmanlı Devleti'nin İtalyanlara çok fazla dayanamayacağını ve çabucak İtalya'ya boyun eğeceğini sanıyorlardı. Ama düşünülenin tam tersi oldu. İtalya Trablusgarb'ta çetin bir direnme ile karşılaştı. Libya savaşından bir türlü sonuç alamayan İtalya sıkıntıya girerken, bu durumdan İngiltere ve Fransa gibi "Büyük emperyalist devletler" de rahatsızlık duydular. Sonunda İtalya, bir şaşırtma hareketi yaparak dikkatleri Osmanlı Devleti'nin bir başka yönüne kaydırma yoluna gitti ve Ege denizindeki

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

adalara yöneldi, Beyrut'ta iki Osmanlı gambotunu topa tutup batırarak gövde gösterisi yaptı. İyi biliyordu ki, Osmanlı Devleti denizlerde İtalya'ya karşı koyamayacaktı. 1912 yılı Mart ayında 42 gemiden oluşan İtalyan donanması Çanakkale Boğazı'na doğru harekete geçti. Osmanlıların Atina Sefareti 7 Nisan 1912 tarihli yazısında İtalya'nın hedefinin Midilli, Sakız ve Rodos adaları olduğunu bildiriyordu. Ayrıca Aydın Valiliği, İçişleri Bakanlığı'na yazdığı bir yazıda Sömbeki Adası'na gönderilen adamlardan verilen bilgiye göre bu adanın bir saldırıya uğramadığının anlaşıldığını belirtiyordu. Altı ay gibi uzun bir süreden beri Osmanlılarla savaşan ve üstün insan ve malzeme gücüne rağmen bir türlü Trablusgarp ve Bingazi'yi ele geçiremeyen İtalya, Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için kesin yol olarak, Çanakkale Boğazı'nı geçerek Osmanlı Donanması'nı yok etmek düşüncesindeydi. Bunun için de 18 Nisan 1912 tarihinde İtalyan donanması Çanakkale Boğazı'na saldırdı. Fakat yaptığı saldırılarda Boğazı geçemeyeceğini anlayan İtalya, bir zırhlı gemisini kaybetti, diğeri ise yara aldı. Geri çekilmek zorunda kaldı.

Osmanlı Devleti İtalya'nın saldırısına tepki olarak Boğazları kapattı. Bu kararı da büyük devletlere bildirdi. Başta Rusya olmak üzere, Avusturya, İngiltere ve Fransa İtalya'nın saldırısına tepki gösterdiler. Bunun üzerine İtalyanlar Boğazlara saldırmaktan vazgeçerek adalara yöneldiler. Üs olarak Koçbaba (Stampalia) Adası'nı seçen İtalyanlar, 24 Nisan 1912'de bu adayı işgal ettiler. Adada İtalyan Donanması'na karşı koyabilecek büyük bir kuvvet yoktu. Adaya çıkan İtalyan askerlerini Rumlar büyük bir coşku seli ile karşıladılar. Koçbaba (Stampalia) Adası bir hareket üssü olarak ele geçirilmişti ve İtalya buradan diğer Osmanlı adalarına ani ve şiddetli askeri hareketlere girişmeyi

düşünüyordu. İtalyanların ikinci hedefi Oniki Ada'nın en büyüğü ve stratejik açıdan çok fazla önemi olan Rodos oldu. 4 Mayıs 1912'de Rodos kıyılarına gelen İtalyanlar, adaya çıkartma yapmaya başladılar. Rodos Valisi Suphi Bey'in İtalyanlara karşı koyacak gücü yoktu. Bu yüzden vali adanın işgalini protesto etmek için görevinden ayrıldı. Adada bulunan bin kişilik Türk kuvvetlerinin komutanı Abdullah Bey de vali ile şehri terk etti. Türk kuvvetleri de savunma için daha uygun olan Pisthos'a çekildiler. Rodos'a çıkan 10.000'den fazla İtalyan askerine yerli Rumlar da katılınca karadan, denizden ve adalardaki Rumlar tarafından çevrilen Türk kuvvetleri İtalyanlara iki gün dayandılar. Mevcutlarının dörtte birini kaybettiler. Ancak kendilerinden on misli güçlü olan düşmana karşı yapacak fazla bir şey yoktu. Binbaşı Abdullah Bey ve Türk askerleri teslim oldular. Bu teslimiyetle birlikte, Rodos'taki Türk hakimiyeti sona eriyordu. Rodos'u işgal eden İtalyanlar, 6 Mayıs 1912'de, İtalyan Komutan Ameglio'ya bağlı Deniz Kuvvetlerinden Komutan Ernesto Presbitero ve Leone Viale komutasındaki donanma İstanköy'e (Kos) yöneldiler. Adada toplam 22 kişilik Türk jandarma kuvveti vardı. Adaya çıkmadan önce, Kefalos'da duran İtalyanlar, Rumlardan Türk kuvvetleri ve Türklerin moralleri hakkında bilgi isterler.

7 Mayıs 1912 günü sabah çok erken saatlerde İtalyanlar hiçbir direnmeyle karşılaşmadan adaya çıkartma yapıp, Türk Alayına askerlerini, kaymakamı ve devlet memurlarını tutukladılar. İstanköy ve Leros adasını işgal eden İtalyan Donanması, aynı gün Kilimli (Kalimnos) Adası'na yöneldi ve burayı da işgal etti. Türk memurları esir aldı. Diğer adalarda olduğu gibi burada da yerli Rumlar İtalyanları özel bir törenle karşıladılar. Halki Adası zaten 9 Mayıs'ta işgal edilmişti. Burada da İtalyanlara bir direniş gösterilemedi. Lipos Adası

16 Mayıs 1912'de işgal edildi. Yine bir direnme olmadı. Sömbeki Adası 19 Mayıs'ta, İstanköy Adası ise 20 Mayıs'ta İtalyanlarca işgal edildi. Bu adalardan başka, bunların civarında bulunan 15'ten fazla küçük ada ve adacıklar İtalyanlarca mayıs ayı sonuna kadar işgal edildi. Böylece İtalyanların 3 Mayıs'ta Koçbaba (Stampalia) Adası ile başladıkları Oniki Ada'nın işgali, mayıs ayı sonunda tamamlanmış, sadece Meis kalmıştı. Oniki Ada'yı işgal eden İtalya, İstanbul ile Doğu Akdeniz arasındaki deniz yolunu kesiyor ve Türkiye'yi sahillerine hapsediyordu.

Oniki Ada'yı işgal eden İtalya, İstanbul ile Doğu Akdeniz arasındaki deniz yolunu kesiyor ve Anadolu kıyılarını tehdit ediyordu. Bu da Oniki Ada'nın stratejik önemini açıkça ortaya koyuyordu. Fakat bu durum büyük devletlerin politikalarına tersti ve İtalya bu devletlerden gelecek tepkileri yatıştırmak için "Türkiye'yi barışa zorlamak amacı ile Oniki Ada'yı işgal ettiğini, işgalin geçici olduğunu, barış yaptıktan sonra adaları Türkiye'ye geri vereceğini" açıkladı. İtalyan Hükümeti işgal ettiği adalarda bir takım idari, mülki ve ekonomik düzenlemeleri yürürlüğe koyma kararı almıştı. İşgal altındaki bütün adaların idaresi kendisine verilmiş olan General Ameglio bilhassa Rodos'taki Rum ahaliyi kendi tarafına çekmek ve gönüllerini kazanmak için adada bundan böyle resmî dilin Rumca olduğunu ilan etmiştir. Ayrıca General, 4 Mayıs 1912'de yayınladığı bir bildiriye, Oniki Ada üzerindeki Türk egemenliğinin sona erdiğini ve adaların gelecekteki idarelerinin ise sadece özerklik olabileceğini ifade etmişti. Adadaki hükümet konağına İtalyan bayrağı çeken Ameglio aynı sözleri Rodos metropolidini ziyaretinde de sarf etti. O sıralarda denizlerde güçlü olan İtalya'nın Oniki Ada'ya, dolayısıyla da Ege Denizi'ne yerleşmesi İngiliz çıkarlarına aykırıydı. Yüzyıllardır İngiltere'nin politikası kendi

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

donanmasının üstlendiği Malta Adası'nın doğusunda hiçbir büyük devletin toprak, liman, deniz üssü ele geçirmemesi üzerine kurulmuştu. Böylece İngiltere Karadeniz dahil, Akdeniz'deki siyasi ve ekonomik üstünlüğünü koruyabiliyordu. İtalya'nın Oniki Ada'yı işgal etmesi İngiltere'nin menfaatleri karşıydı ve bu durumu sarsıyordu. İngiltere'nin dışındaki diğer büyük devletler de bu işgalden memnun olmadılar. İtalya, Türkiye'den Rodos ve Oniki Ada'yı boşaltma karşılığı olarak İtalya'ya Antalya Bölgesi'nde liman ve demir yolu yapımı işletme imtiyazları ve özel bir nüfuz bölgesi verilmesini istiyordu. İtalya'nın asıl amacı Anadolu'da yayılmaktı. Yunanistan ise Oniki Ada'yı ilhak etmek için sabırsızlanıyor, fırsat kolluyordu. Libya'daki Türk-İtalyan savaşında Osmanlı kuvvetleri başarılı oldular. Bu durum İtalyan için bir başarısızlık olduğu halde, Batılı diğer büyük devletlerin İtalya'ya destek vermeleri sonucu savaş İtalya lehine sonuçlandı ve İtalya ile Osmanlı Devleti arasında 10 Ekim 1912'de Uşi Barış Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmaya göre Trablusgarp, Osmanlı hakimiyetinden İtalyan hakimiyetine geçti. Buna karşılık İtalyanlar da savaş sırasında işgal ettikleri Oniki Ada'yı boşaltacaklar ve Osmanlılara teslim edeceklerdi. Uşi Antlaşması'nın ikinci maddesi şöyleydi: "... İtalya zabitanı (subayları) ve asakiri (askerleri) ile memurin-i mülkiyesi (idari memurları) tarafından Cezair-i mezkurenin (adaları) fiilen tahliyesi Osmanlı zabitan ve asakiri ile memurin-i mülkiyesi tarafından Trablusgarb ile Bingazi'nin tahliyesini müteakip vuku bulacaktır."

Buna göre; önce Türkiye askerini ve memurunu Libya da geri çekecek, daha sonra da İtalya Oniki Ada'yı boşaltacaktı. Fakat bu maddenin uygulanmasına fırsat kalmadan Balkan Savaşı patlak verdi. Balkan Savaşı'nda Türkiye'ye karşı savaşanlardan biri de Yunanistan'dı.

İtalya, Oniki Ada'yı boşalttığı takdirde bunların Yunanlılar tarafından işgal edileceğini öne sürdü ve adaları boşaltmadı. Türkiye aynı endişeyi taşıdığı için Balkan Savaşı boyunca Oniki Ada'nın İtalyan işgalinde kalmasına sessizce razı oldu ve antlaşma hükümlerine uyarak İtalya'nın adalardan çıkması için baskı yapmadı. Bunun sonucu olarak da "geçici" olarak başlayan İtalyan işgali II. Dünya Harbi sonuna kadar sürdü. Harbiye Nezaretine gönderilen bir yazıda şöyle deniliyordu: "Ber mucib-i muahedename Trablus ve Bingazi'nin tarafımızdan tahliyesini müteakiben İtalyanların taht-ı işgalinde bulunan adalarımızı tahliye edeceklerine ve zaten ahali asi ve def'-i müdafaadan mahrum olan Cezâir-i mezkûrenin Yunanlılar tarafından işgali muhtemel bulunduğundan Yunan Hükümeti ile musalaha aktine kadar adaların İtalya taht-ı işgâlinde kalması için Trablusgarbın tehir-i tahliyesi hakkında 28 Teşrin-i sani sene 328 tarihli ve 1484 numaralı tezkere-yi mahsule üzerine Hariciye Nezâret-i Celilesinden gelen tezkerede İtalya Hükümeti işgal etmekte olduğu adaları tarafımızdan talep vuku'una kadar muhafaza etmeyi deruhte eylediğinden başka tedbire mahal kalmamıştır."

Balkan Savaşı'nda Yunanistan, Ege adaları içinde birkaçı hariç bütün adalara sahip oldu. Oniki Ada'yı alamayışının nedeni de bu adaların İtalyan işgali altında bulunmasıydı. Balkan Savaşı sona erince İtalya, Oniki Ada'yı Türkiye'ye vermemek için yeni bahaneler aramaya başladı. Osmanlıların Libya'dan bütün askerlerini çekmediğini ileri sürüyordu. Oysa durum tam tersi idi. Ama İtalya Oniki Ada'yı bir İtalyan toprağı gibi görmeye başlamıştı. Rodos'a "İtalyan Rodos'u (Rodi İtaliana)" diyor, İtalyan para ve pullarının üzerine bu adanın resimlerini basıyordu. Libya'daki bütün Türk askerlerinin çekildiği dünya kamuoyunda ortaya çıkınca, İtalya

Türkiye'den yeni isteklerde bulundu. Türkiye'den Rodos ve Oniki Ada'yı boşaltma karşılığı olarak İtalya'ya Antalya Bölgesi'nde liman ve demir yolu yapımı işletme imtiyazları ve özel bir nüfuz bölgesi verilmesini istiyordu. İtalya adalardan Anadolu'ya sıçramayı düşünüyordu. Uşi Antlaşması'nda bu tür hiçbir hüküm yoktu. Ama İtalyanlar Rodos'u Oniki Ada'yı vermemek için her yola başvuruyorlardı. Türk hükümeti Rodos'u ve Oniki Ada'yı İtalyanlardan almak için bir süre diplomatik etkinlik göstermiştir. İngiltere'nin İstanbul büyükelçisi Sir L. Maltet kendi dışişleri bakanına çektiği bir telgrafta Talat Bey'le konuştuğunu, Türklerin İtalyanları adalardan çıkarmak için bir şeyler vereceklerini, aksi halde İtalyanların bir şeyler almadan adalardan çıkmayacaklarını" belirtiyordu.

Anadolu'da İngiliz ve İtalyan sömürge çıkarları birbirleriyle çatıştığından dolayı İtalyanların yaptığı bu şantaj da İngilizlerin çıkarlarına uymuyordu. İzmir-Aydın demiryolunu İngilizler almışlardı. Bunu yapan şirket Türkiye'deki yabancı demiryolu şirketlerinden en kârlı olanlarından biriydi. Ege bölgesinde İtalyanların ve İngilizlerin çıkarları çatışmaya başladı. İtalya her ne kadar adalardan Anadolu'ya sıçramak istiyorsa da, İngiltere'ye açıkça cephe alamıyordu. Bu kez İngiltere'yi ikna etmeyi denedi. Görüşmeler uzadıkça uzuyor, Rodos ve Oniki Ada hep İtalyanların elinde kalyordu. İngiltere'nin Roma Büyükelçisi'nin İngiliz Dışişleri bakanına yazdığı raporunda şu ifadeler yer alır; "Aslında Türk-İtalyan savaşında barışı çabuklaştırmak için geçici olarak işgal edilmiş bulunan Oniki Ada şimdi başka amaçlar için kullanılıyor. Anadolu'da İtalya'ya imtiyaz sağlanması karşılığında Oniki Ada'nın Türkiye'ye geri verilmesinde İngiltere'nin de çıkarları olabilir." Raporda, Oniki Ada'nın Türkiye'ye geri verilmesini isteniyordu. İtalyan işgali sonrasında

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Rodos'da savaş durumu nedeniyle hububat, bakliyat sıkıntısı yaşanmıştır. Osmanlı Devleti savaşın başlamasından sonra 18 Mart 1913 tarihinde uluslar arası anlaşmalar gereği ilgili devletlere hitaben Maariz Körfezi'nden Çatalca'ya kadar olan bölgede geçerli olmak üzere hangi erzak, eşya ve hayvanı naklinin harp kaçağı sayacağını bir liste halinde ilan etmiştir. Akdeniz ticaretine getirilen bu kısıtlamanın işgal altındaki yerlerde bulunan Müslümanlar için tam olarak uygulanmaması keyfiyetini doğurmuştu. Ortaya çıkan aksaklık ve konuya tam

olarak açıklık getirilmemiş olması başta buğday olmak üzere hububat bakımından tamamen Anadolu'ya bağımlı Rodos ve diğer adalarda sıkıntı doğurmuştur. Sorunun çözümü için Aydın Vilayeti tarafından yapılan müracaat Dahiliye Nezareti'nden Hariciye Nezareti'ne havale edilerek görüşü sorulmuştur. Gelen cevapta işgal altındaki adalara sevk edilmek için İskenderiye, Rusya, İtalya ve diğer memleketlerden getirilip, İzmir'de bekletilen malların transit olarak aktarılmasının bahsi geçen tebligata aykırı olmayacağı belirtilirken,

aynı konuda Maliye Nezareti tarafından yapılan yorumda böyle bir yasağın uygulamasının da çok zor olduğu ifade edilmiştir. Türkiye Rodos ve civar adalarda yaşayan Türklerin durumunu yakından takip etmekteydi.

Böyle bir yasağın onlara zarar vermesi istenmiyordu. Meclis-i Vükela'da yapılan müzakere sonucu bilhassa Rodos ve İstanköy adalarına buğday ve hayvan naklinde belirli ölçüleri aşmamak üzere yasak uygulanmaması kabul edildi.

Fotoğraf 9: 5 Kasım 1918-Müttefik Donanması Çanakkale Boğazi'nden işgal etmek üzere İstanbul'a ilerliyor. Pruvadaki sancak gemisi HMS Superb'dir.

Fotoğraf 10: 13 Kasım 1918... İstanbul işgal altında. İngiliz Donanması'na ait hafif kruvazör HMS Caesar Karaköy'de. Kaynak: British Imperial War Museum.

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

13 KASIM 1918 - BİR İMPARATORLUĞUN HAZİN SONU

Fotoğraf 11: Yunanistan 9 Eylül 1922'de denize dökülüp bu aziz vatandan püskürtülünceye kadar, Anadolu'da her türlü zulmü yaptı, yaktı, yıktı. Fotoğrafta ayaklarının altına halılar serilen Yunan evsun askerleri pileli etekli üniformalarıyla İzmir Kordon Meydanı'nda İzmirli Rum kızların arasında geçerken.

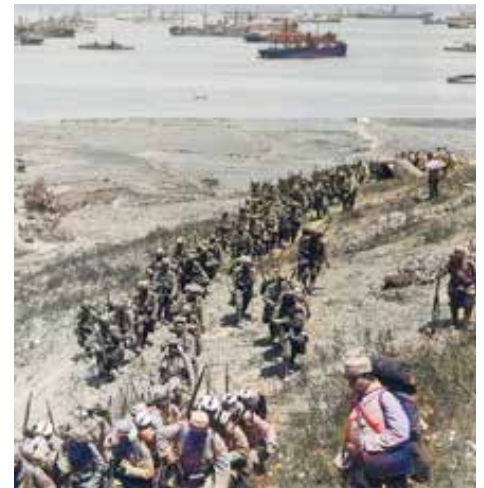
Rodos ve İstanköy Müdafaa Cemiyeti, İzmir'in Yunanlılarca işgalini müteakip gerçekleştirilen katliama tepki göstererek, 5 Haziran 1919 yılında Osmanlı Hükümeti'ne hitaben bir bildiri kaleme almıştır. Burada, adaların tarihi hakikatler ışığında Türkiye'ye iade edilmesi gerektiği, eğer bu olmazsa İtalyan hakimiyetinin sürmesinde yarar görüldüğü, ancak her şeye rağmen Yunanistan'a verilmesi durumu ortaya çıkarsa, Anadolu'ya göçten başka bir seçeneğin kalmayacağı ifade edilmektedir.

I. Dünya Harbi yılları boyunca da İngiltere, İtalya ve Türkiye açısından Rodos ve Oniki Ada konusundaki görüşmeler

devam etti. İngiltere'nin de içinde bulunduğu üçlü ittifak devletleri, İtalya'yı kendi saflarına çekmek için Rodos ve Oniki Ada'nın İtalya'ya verilmesini 26 Nisan 1915 günü Londra'da yaptıkları bir gizli antlaşma ile kabul ettiler. Bununla da kalmıyordu; Antalya Bölgesi'nde İtalya'ya bir pay verilmesi resmen hükme bağlanmıştı. İtalya 20 Mayıs 1915'de Avusturya'ya savaş açtı. 1915 Ağustos ayında da Almanya ve Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ederek, Quchy (Uşi) Anlaşması'nın kendisine yüklediği sorumlulukları tek taraflı olarak kaldırdığını, yani Rodos ve Oniki Ada'dan çekilmeyeceğini bildirdi. Yapacak çok fazla bir şeyi olmamasına rağmen, Osmanlı Devleti bu durumu asla kabul

etmedi. Savaş süresince İtalya daima Rodos ve Oniki Ada'da bir işgal kuvveti bulundurdu.

1919 yılında Rodos ve İstanköy Adaları Türkleri adına Müdafaa-i Hukuk-u İslamiye Cemiyeti kuruldu. Rodos ve İstanköy Müdafaa Cemiyeti, İzmir'in Yunanlılarca işgalini müteakip gerçekleştirilen katliama tepki göstererek, 5 Haziran 1919 yılında Osmanlı Hükümeti'ne hitaben bir bildiri kaleme almıştır. Burada, adaların tarihi hakikatler ışığında Türkiye'ye iade edilmesi gerektiği, eğer bu olmazsa İtalyan hakimiyetinin sürmesinde yarar görüldüğü, ancak her şeye rağmen Yunanistan'a verilmesi durumu ortaya çıkarsa, Anadolu'ya göçten başka bir seçeneğin kalmayacağı ifade edilmektedir.

Fotoğraf 12: Gelibolu çıkartması öncesinde Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda İttifak Devletlerine ait harp gemileri, yardımcı gemiler, hastane gemileri, denizaltılar, yük gemileri, römorkörler, şatlar... Karada yamaçlara doğru ilerleyen Fransız askerleri, çadırılı karargahlarına doğru yürümektedir. Kaynak: British Imperial War Museum.

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

ÖNEMSİZ SAYILAN LİMNİ ADASI, İTİLAFLI DEVLETLERİNİN ANA ÜSSÜ OLDU!

Limni Ege Denizi'nin kuzey kesiminde ve Çanakkale Boğazı'nın 50 km. ötesinde stratejik bir adadır. Önemsiz sayılmıştır. Gerçekler fark edildiyse, artık çoktan zaman kaybedilmiştir! Limni 15-19. Yüzyıllar boyunca Osmanlı Devletine ait bir adayıdır. Balkan Birliği'nin (Sırbistan, Yunanistan, Karadağ ve Bulgaristan) Osmanlı Türklerine karşı savaştığı ilk Balkan savaşı sırasında Limni Adası Yunanlılar tarafından ele geçirildi. 8 Ekim 1912'de Yunan Ordusu, Limni'yi herhangi bir kayıp vermeden işgal etti ve denetimini ele geçirdi. Mondros Körfezi, başta Averof olmak üzere Çanakkale Boğazı'nda denetim altına almasını ve Osmanlı Donanması'nın Ege'ye girmesini engelleyen Yunan filosu için ileri bir demirleme yeri haline geldi. 18 Ocak 1913'te Türkler adayı geri almaya çalıştılar, ancak Yunanlılar Türklerin yaklaşmakta olduğunu anladılar ve onları Limni Savaşı olarak bilinen olayda mağlup ettiler. Böylelikle, Osmanlıların Makedonya'daki kara kuvvetlerini deniz yoluyla tedarik etmeleri ve takviye etmeleri engellendi. Birinci Dünya Harbi sırasında, 1915'in başlarında Müttefikler Çanakkale Boğazı'na bir saldırı hazırlamak için bir ana hareket üssü olarak kullandılar. Ekim 1918'in sonlarında, Osmanlı İmparatorluğu ile Müttefikler arasındaki ateşkes, Limni'nin Mondros Limanı'nda imzalandı. Yunanlılar, 1920'de Limni'yi Yunanistan'ın bir parçası olarak ilan ettiler ve bu, 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması ile uluslararası toplum tarafından resmen tanınmış ve Limni (Lemnos), Semadirek (Semendirek, Samothrace), Midilli (Mitylene), Sakız (Chios), Sisam (Samos) ve Nikarya (Nicaria) adaları Yunan egemenliğine girdi. Türkiye sahillerine kapatılmaktaydı!

Fotoğraf 13: Azılı Türk düşmanı İzmir Ortodoks Başpiskoposu Chrysostomos Kalafatis.

İzmir Ortodoks Başpiskoposu Chrysostomos Kalafatis, 1919'dan 1922'ye kadar İzmir'de Yunan Ortodoks Piskoposu olarak görev yaptı. Azılı Türk düşmanıydı! Zeytinbağı'nda dünyaya gelmişti. Heybeliada'daki Ortodoks Teoloji Okulu'ndan mezun oldu. Yaşamı boyunca Anadolu'da bir Bizans İmparatorluğu hayaliyle yaşadı ve Türkiye'nin Yunan istilasına olanca gücüyle yardım etti. Her sözünde Türklere hakarettten ve aşağılamaktan asla vazgeçmedi. İzmir'in işgalinde de yerli Rumları alabildiğine kıskırtanların biri de kendisiydi. Anadolu Mustafa Kemal Paşa'nın komutanlığında Yunan istilasından temizlenirken, yakıp yıktıkları Anadolu topraklarından hezimet içinde kaçışan Yunan Ordusu'nun perişanlığı karşısında Elefterios Venizelos'a son bir

mektup göndermişti ve şöyle diyordu; "Küçük Asya'daki Helenizm, Yunan Devleti ve tüm Yunan Milleti şimdi Cehenneme düşmektedir..." 10 Eylül 1922 günü İzmir'de bu vatana yaptığı kötülüklerinin bedelini canıyla ödedi.

18 - 26 Nisan 1920 günleri San Remo'da yapılan konferansta İtilaf Devletleri adına alınan kararlar, Anadolu bütünüyle paylaşmak ve bu topraklar üzerinde Bizans İmparatorluğu'nun hayaliyle büyük Yunanistan'ı kurmayı amaçlıyordu. I.Dünya Harbi sonrası 1919 yılı Temmuz ayında Venizelos'la İtalya Dışişleri Bakanı Tommaso Tittoni arasında yapılan bir görüşmede, Rodos adası hariç Oniki Ada'nın Yunanistan'a bırakılması, Rodos'un ise özerk olması karara bağlandı. İşgalci devletler Osmanlı Devleti ile yapacakları barış anlaşmasının taslağını hazırlamak üzere 18 - 26 Nisan 1920 günleri San Remo Kenti'nde bir konferans düzenlediler. Bu konferansta alınan kararlar Tevfik Paşa başkanlığındaki Osmanlı heyetine gösterildi. Aslında Anadolu'yu bütünüyle paylaşmak ve bu topraklar üzerinde Bizans İmparatorluğu'nun hayaliyle büyük Yunanistan'ı kurmayı amaçlayan bu proje Osmanlı Hükümeti tarafından reddedildi. İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti'ni daha da kısırmak amacıyla Yunan Kralını kıskırtarak, Türklere karşı harekete geçirdiler. Böylece Yunanistan'ın Batı Anadolu'da ordusuyla topraklar kazanması sağlanacak, daha fazla yenilgiden korkacak Türkler barışa razı olacaklardı. Yunanlılar Batı Trakya, Bursa ve Balıkesir'i işgal ettiler. Ege'de Aydın ve daha yukarılarda Afyon istikametinde ilerliyorlardı. Bunun üzerine Osmanlı Saltanat Şurası barış görüşmelerine katılmayı çaresiz kabul ederek Sevr'e bir

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

heyet gönderdi. Türklüğün tarihine kara bir leke gibi nakşolan Sevr Anlaşması daha önce imzalanmış olan Mondros Mütarekesi'nin ayrıntıyla girilerek tekrarından ibaretti. İtilaf Devletleri Osmanlı topraklarını sınırlar belirtilmek suretiyle paylaşmaya karar vermişlerdi. Bu anlaşmanın dördüncü maddesinde “Rodos ve Oniki Ada İtalya'ya, Ege'deki diğer adalar Yunanistan'a verilecektir” hükmü yer alıyordu.

İtalya o sırada Rodoslularla kendi kaderlerini kendilerinin belirleyeceğine dair gizli bir anlaşma yaptı. Fakat Rodos ve Oniki Ada'yı tamamen Yunanistan'a bırakmak isteyen İngiltere, bu görüşünü ABD'ne de kabul ettirince, yeni Giolitti Hükümeti'nde Dışişleri Bakanı olan Kont Saforza 22 Temmuz 1920'de, bu anlaşmayı tanımadığını bir nota ile Yunan Elçiliğine bildirdi.

İtilaf Devletlerinin kendi aralarında hazırlayıp Osmanlı delegelerine kabul ettirdikleri 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Anlaşması'nın XI. bölümünün 122. maddesi Rodos ve Oniki Ada ile ilgilidir. Buna göre: “Türkiye, el yevm İtalya'nın taht-ı işgalinde bulunan Cezair-i Bahr-i Sefid, yani Stampalia, Rodos, Harkit, Kerpe, Kaşot, Piskopis, İncirli, Kalimnos, Leros, Patmos, Lipsos, Sömbeki (Simi), İstanköy (Kos) adaları ve bu adalara tabi cezair-i sagire ve Kastellorizon (Meis) adası üzerindeki kaffe-i hukuk-u tasarrufatından İtalya lehine olarak feragat eyler.”

Sevr Antlaşması asla onaylanmadı. İtalya Sevr'in uygulanamayacağına inandığı için, 20 Kasım 1921'de adalardaki yönetimine “Rodos, Meis ve işgal altında bulunan diğer Oniki Adalar idaresi” adını verdi. Oniki Ada grubunu işgal eden İtalyanların yaptığı ilk işlerden biri de, Türklerin adalarda yaptığı sözde mezalimlere ait bir “Yeşil Kitap” yayınlamaları oldu. Amaç,

adalarda yaşayan halkı Osmanlılara karşı kışkırtmaktı.

LOZAN ANTLAŞMASI'NDA ONİKİ ADA
I.Dünya Harbi sonunda hazırlanan Sevr Antlaşması ile İtilaf Devletleri Rodos ve Oniki Ada'yı İtalyanlara bırakmışlardı. Türkiye'nin giriştiği Milli Mücadele sonunda Lozan'da düzenlenen barış görüşmeleri başlarken, Oniki Ada'nın durumu buydu. Lozan görüşmeleri başladığında Rodos ve Oniki Ada hala İtalyanların Türklere geri vermeyi taahhüt ettikleri bir Türk toprağıydı. İtalya orada işgalci konumundaydı.

Adalarda çok eskiden beri yaşayan halkın bir kısmının Rum olmasının dışında Yunanistan'ın Rodos ve Oniki Ada ile hiçbir ilgisi yoktu. Adaları fiilen işgal etmiş bulunan İtalya, hukuken bu adaları Türklere iade etmeyi yazılı olarak taahhüt etmişti, ancak, bunu yerine getirmiyordu. Rodos ve Oniki Ada'nın durumu, Lozan'da görüşülen ve Mondros Mütarekesi'nden önce İtilaf Devletleri'nce işgal edilen ve Lozan'da çözüme kavuşturulacak diğer Türk toprakları gibi de değildi. Rodos ve Oniki Ada çok daha önce işgal edilmiş, daha sonra işgalci güçlerle müzakereler yapılmış, anlaşma sağlanmış ve adaların Türklere iadesi hukuki olarak yazılı bir şekilde güvence altına alınmıştı. Ancak, İtalya bu taahhüdüne uymuyordu.

Lozan görüşmelerine başlamadan önce Mustafa Kemal gidecek olan heyete verilecek talimatı TBMM'de tartışmış ve önemli gördüğü hususları 12 madde halinde Lozan'a gidecek heyete bildirmişti. Bu maddelerden biri de Ege Denizi'nde Türkiye'ye yakın olan adaların, güvenlik açısından Türkiye'ye bırakılmalarının sağlanması idi. Tek tek ada ismi belirtilmemişti, ama Ege'de Türkiye'de kalması için çaba gösterilecek adaların başında Rodos ve Oniki Ada'nın geldiği açıktı.

Lozan Antlaşmaları Hukuksal Belgeleri maddesinde yer alan ifadeler Ege Denizi'ndeki adaların hukuksal statülerini tespit eden bir temel belgedir. Bu antlaşmanın özellikle 12, 15 ve 16'ncı maddeleri, Ege adalarındaki Türk-Yunan uyumsuzluğunu hukuki açıdan aydınlatabilecek verileri içermektedir. Antlaşmanın 15'nci maddesi ile Rodos ve Oniki Ada bölgesinde bulunan adalardan ismen sayılan 13 ada ile Meis Adası İtalya'ya devredilmiştir. Ancak Lozan Konferansı'nın birinci döneminde Türk delegasyonun eline tutuşturularak imzalanması istenen anlaşma metninde ikinci dönem hiçbir değişiklik yapılmadığı görülecektir. Adaları da içine alan bu zafiyete ait maddelerde Boğazlarda Türk egemenliği kabul edilmiyor, Boğazların yönetimi Boğazlar Komisyonu adı altında kurulacak bir komisyona veriliyordu. Kaş ilçesinin yanı başındaki Meis Adası'nın bize verilmesi reddediliyor, Musul'un Türkiye'ye bağlanması isteği reddediliyor, 600.000 Türkün yaşadığı Batı Trakya Yunanistan'a veriliyor, Rodos ve Oniki Ada'nın hükümler hakları dahi kayıtsız şartsız bu hükümler dışında bırakılıyordu.

Ankara Sözleşmesi'ni imzalayan Türk ve İtalyan yetkililer, Meis dışında kalan Rodos ve Oniki Ada Bölgesi için de benzer bir çalışmanın yapılmasının yararlı olacağını öngörmüşlerdir. Bu amaçla Ankara'da, 28 Aralık 1932 tarihinde bir araya gelen Türk ve İtalyan teknisyenler, çalışmalarını bir toplantı tutanağı ile somutlaştırmışlardır. Anılan “Toplantı Tutanağı” Rodos ve Oniki Ada bölgesi ile Anadolu arasındaki deniz alanlarının paylaşımına ilişkin olarak Türk ve İtalyan teknisyenleri arasında Ankara'da yapılan ve yalnızca teknisyenler düzeyindeki bir görüş birliğini yansıtan müzakereleri ve sonuçlarını ortaya koyan bir zabıt olup, görüşmelere katılanların imzalarını içermektedir. Bu görüşmelere katılan Türk ve İtalyan temsilciler kendi ulusal hukuk sistemlerine göre tam

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

bir yetki belgesine de sahip değildiler. Ayrıca, “Toplantı Tutanağı” ilgili devletlerce resmen imzalanmadığı gibi, onaylanmamasından ötürü de hukuken geçerlilik kazanmamıştır. Bu nedenle imzalanmış, onaylanmış ve yürürlüğe girmiş bir hukuksal antlaşma metni değildir.

30 AĞUSTOS 1922 VE SONRASI

Adaları anlatırken, 1922 yılına gelelim; 30 Ağustos 1922’de Mustafa Kemal Paşa’nın başkomutanlığında yapılan Büyük Taarruz’un başarıyla sonuçlanmasından sonra Yunan orduları İzmir’e kadar takip edilmiş, 9 Eylül 1922’de İzmir’in kurtarılmasıyla Türk toprakları Yunan işgalinden kurtulmuştu. Yunanlı geride tutsak generalini, binlerce esir askerini de bırakarak, bu aziz vatan topraklarından denize dökülmüştü.

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI

Gün geldi Lozan’da Lozan Sulh Konferansı başladı ve Lozan Antlaşması (veya yapıldığı dönem Türkçesi ile Lozan Sulh Muahedenamesi), 24 Temmuz 1923 tarihinde İsviçre’nin Lozan şehrinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi temsilcileriyle Britanya İmparatorluğu, Fransız Cumhuriyeti, İtalya Krallığı, Japon İmparatorluğu, Yunanistan Krallığı, Romanya Krallığı ve Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı (Yugoslavya) temsilcileri tarafından, Leman Gölü kıyısındaki Beau-Rivage Palace’ta imzalandı. Lozan Antlaşması ile Türkiye (Madde 12) İmroz ve Bozca Adaları ile Tavşan Adaları dışında, Doğu Akdeniz Adaları ve özellikle Limni, Semendirek, Midilli, Sakız, Sisam ve Nikarya Adaları üzerinde Yunan egemenliğine ilişkin 17/30 Mayıs 1913 günlü Londra Antlaşması’nın beşinci ve 1/14 Kasım 1913 günkü Atina Antlaşması’nın on beşinci Maddeleri hükümleri uyarınca 13 Şubat 1914 günkü Londra Konferansı’nda alınıp, 13 Şubat 1914 günü Yunan Hükümeti’ne bildirilen karar, işbu antlaşmanın

İtalya’nın egemenliği altına konulan ve on beşinci maddede yazılı olan adalara ilişkin hükümleri saklı kalmak koşulu ile doğrulanmıştır. Asya kıyısından üç milden az uzaklıkta bulunan Adalar, işbu antlaşmada tersine hüküm olmadıkça, Türkiye egemenliği altında kalacaktır. Büyük Millet Meclisi’nde adalar konusunda şiddetli tartışmalar cereyan etmiştir. Adalar hakkında ağır itirazı bulunan milletvekillerinden biri Menteşe Mebusu Şükrü Kaya’dır.

ADALAR EBEDİYEN KAYBEDİLİYOR

23 Nisan 1923 tarihinde başlayan ikinci dönem barış görüşmeleri, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması Türkiye’nin denizlerdeki hakimiyetine çok ciddi darbeler indirecek bir feragati içerir. Bu vazgeçişle burnumuzun dibindeki ve tamamıyla stratejik önemi haiz Ege adalarını İtalya’ya terk edilirken II. Dünya Harbi sonunda da Yunanistan’a verilmesi için en kesin bahane olacaktır. Bu anlaşmanın adalarla ilgili 6, 12, 15 ve 16’cı maddeleri bu ıstırabı ve yenilgiyi ortaya koyar;

Madde 6 - Bir nehrin ya da bir ırmağın kıyılarıyla değil de akım yollarıyla tanımlanan sınırlar bakımından, işbu antlaşmadaki tanımlamalarda kullanılan “Akım yolu” bir yandan gemilerin ulaşımına elverişli olmayan nehirlerde, akar suyun ya da ana kolunun ortay çizgisi ve öte yandan, gemilerin ulaşımına elverişli nehirlerde, ana gidiş-geliş yolunun ortay çizgisi anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, akım ya da gidiş-geliş yolunda değişiklikler olması halinde, sınır çizgisinin, bu biçimde tanımlanmış olan akım yoluyla gidiş-geliş yolunu mu izleyeceğini, yoksa bu yolun, işbu antlaşmanın yürürlüğe giriş anındaki durumunda olduğu gibi kesin olarak saptanmış mı kalacağını kararlaştırmaya, işbu antlaşmada öngörülen Sınırlandırma Komisyonu yetkili olacaktır. İşbu antlaşmada aykırı

bir hüküm bulunmadıkça, deniz sınırları kıyıya üç milden daha yakın bulunan adaları ve adacıkları da içine alacaktır.

Madde 12 - *İmroz (İmbros) Adası ile Bozcaada (Tenedos) ve Tavşan adaları dışında, Doğu Akdeniz adaları ve özellikle Limni (Lemnos), Semadirek (Semendirek, Samothrace), Midilli (Mitylene), Sakız (Chios), Sisam (Samos) ve Nikarya (Nicatoria) adaları üzerinde Yunan egemenliği konusunda 17/30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşması’nın 5.’nci ve 1/14 Kasım 1913 tarihli Atina Antlaşması’nın 15’nci maddeleri hükümleri uyarınca alınan ve 13 Şubat 1914 tarihinde Yunan Hükümeti’ne bildirilen karar, bu antlaşmanın İtalyan egemenliği altına konulan ve 15’nci maddede belirtilen adalara ilişkin hükümleri saklı kalmak üzere, doğrulanmıştır. İşbu antlaşmada aykırı bir hüküm bulunmadıkça, Asya kıyısından 3 milden az bir uzaklıkta bulunan adalar Türk egemenliği altında kalacaktır.*

Madde 15 - *Türkiye, aşağıda sayılan adalar üzerindeki bütün haklarından ve sıfatlarından İtalya yararına vazgeçer. Bugünkü durumda İtalya’nın işgali altında bulunan Stampalia (Astropalia), Rodos (Rhodes, Rhodos), Kalki (Calki, Khalki), Skarpanto (Scarpanto), Kazos (Casos, Casso), Piskopis (Piscopis, Tilos), Miziros (Misiros, Nisyros), Kalimnos (Calimnos, Kalyrnos), Leros, Patmos, Lipsos (Lipso), Simi (Symi) ve İstanköy (Cos, Kos) adaları ile, bunlara bağlı adacıklar ve Meis (Castellorizo) adası (2 sayılı Haritaya bakılması).*

Madde 16 - *Türkiye, işbu antlaşmada belirtilen sınırlar dışında bulunan topraklar üzerindeki ya da bu topraklara ilişkin olarak, her türlü haklarıyla sıfatlarından ve egemenliği işbu antlaşmada tanınmış adalardan başka bütün öteki adalar üzerindeki her türlü haklarından ve sıfatlarından vazgeçmiş*

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

olduğunu bildirir. Bu toprakların ve adaların geleceği ilgililerce düzenlenmiştir ya da düzenlenecektir. İşbu maddenin hükümleri, Türkiye ile sınırdış olan ülkeler arasında komşuluk durumları yüzünden kararlaştırılmış ya da kararlaştırılacak olan özel hükümlere halel vermez.

Lozan'daki Türk delegeleri Ege adaları konusunda sadece Anadolu kıyılarına yakın küçük adalarla; İmroz, Bozcaada ve Semadirek Adası'nın Türkiye'ye verilmesi ile diğer adaların askerlikten tecrit edilmesi, yani silah ve asker bulundurulmadan tarafsız ve müstakil kalması gibi Türkiye'nin denizlerdeki yüksek menfaatlerini değerlendirmekten son derece uzak kalan iki talepte bulundular.

Türk tezi, adaların bu ülkenin siyasal bağımsızlığı kadar ekonomik bağımsızlığı adına denizlerde varoluşu görmekten uzakta kalıyor ve adaları Anadolu'nun güvenliği için taşıdıkları önem bakımından "Silah ve askerden arındırma" esasına dayalı bir güvence sınırı olarak görüyordu. Oysa başka bir devletin kendi hudutları içinde yer alacak adaları zamanla kendi hükümlerine göre idare etmesinden daha doğal bir sonuç nasıl görülmezdi! Adalar sadece hükümlerine hudutları değil, ticaretin ve bütününde denizciliğin daha da güçleneceği merkezler olarak Yunanistan'a refah, zenginlik ve gurur getireceklerdi.

Türkiye, önceden yaşadığı ve içinde bulunduğu şartlar gereği Rodos ve Oniki Ada ve diğer bazı adaların kesin surette kendisine verilmesi konusunda çok fazla ısrarcı olamazken, hiç olmazsa Kaş Kasabası karşısında yer alan ve bir horoz sesi mesafesindeki Meis Adası için alabildiğine ısrar eden Rauf Orbay'a rağmen bu adayı dahi görmeyen gözler, bu ülke var oldukça asla affedilmemelidir.

Lozan Konferansı'nda yer alan delegelerin ve danışmanların, özellikle Rodos ve Oniki Ada konusunda çok hazırlıklı olmadıkları, her şeyi başmüzakereci İsmet İnönü'den beledikleri görüşü hakimdir. Rodos ve Oniki Ada konusunda konferans boyunca Türk tarafından bir talep ve görüşme isteği olmamıştır. Konuyla ilgili olarak verilecek iki örnek bu açıdan önemlidir. Lozan'da Ege adaları sorunu komisyonlarda görüşülecektir. Türk danışmanların hazırladığı raporda Ege adalarının en önemlilerinden biri olan Limni Adası unutulmuş, rapora konulmamıştır. Adalar gibi yine Türkiye için de hayati önemi bulunan bir konuda danışmanların ilgisizlik veya bilgisizlik sonucu Limni Adası'nı unutmaları, milli çıkarlarımız açısından anlaşılabilir bir durum değildir. Bu olay üzerine Lord Curzon, komisyonda Türk heyetine alaycı konuşma ve imalarda bulunmuştur.

DR. RIZA NUR'UN ANLADIĞI ADALARIMIZ!

Bir diğer olay da Lozan'da ikinci adam durumunda olan delege Dr. Rıza Nur'dur. Rıza Nur, abartılarla dolu olan ve Almanya'da basılan hatıralarında Lozan görüşmeleri sırasında Ege adaları ile ilgili düşüncelerini şöyle aktarıyor; "... Bunların (adalar) bir kısmı Yunanlıların, bir kısmı da İtalyanların elinde (Oniki Ada'yı kastediyor). Ahali ekseriyetle Rum... Vakıa Anadolu sahilleri için kaçakçılık ve eşkıyalık, iktisadi vaziyet cihetiyle adalar mühimdirler. Hatta Anadolu'ya tecavüz için mükemmel hareket üssü olabilirler. Fakat Türkiye'de onları ne almak, ne de sonra muhafaza etmek kuvveti var. Deniz aşırı muhafazalar büyük masraflar ister. Yalnız Çanakkale Boğazı'nın ağzını tıkayan bir iki adayı almamız ve alabilirsek kâr. Öbür tarafı uğraşmaya değmez. Yunan veya İtalya, kimin elinde olursa olsun. Bizde olmayınca kimde olursa olsun. İki de bize tecavüz edecek mahiyette... Sade buraları gayri askeri yapabilirsek venimel

matlup!... Bu husustaki siyasetimiz bu idi. Bize 'Meis Adası sahilimize pek yakın olduğundan verilmemesini' Rauf, hükümet namına ısrar ile yazdı. Fakat bir ufak ve kayalık yermiş, neye yarayacak? İtalyanlara hareket üssü ise Rodos ve Kuşadası'dır. Burası o işe yaramaz. Bu adaların hepsi de Oniki Adalardandır. Bunları 1912'de Türkiye Uşi Muahedesi ile İtalya'ya zaten vermiş. Bize şimdi burada tasdikinden başka çare yok. Binaenaleyh kara sularımızdaki adaları aldık."

Lozan Konferansı'nda ikinci adam durumundaki Dr. Rıza Nur'un anılarından naklettiğim her ifadesi denizlerdeki yüksek menfaatlerden asla anlamayan bir şahsiyet olduğunu ortaya koymaktadır. Değil ki adaların önemini takdir eden bir Osmanlı Sadrazamı olan Said Halim Paşa 1911-1912 Trablusgarp Harbi yenilgiye dönüşürken, İtalyanların Rodos ve Oniki Ada'yı işgal etmeleri üzerine; "Adaların bence çok büyük ehemmiyeti vardır. Adaları veririm Trablus'u vermem fikrinde değilim. Adaların ehemmiyeti çok fazladır. Binaenaleyh adaların kurtarılmasına çalışmalı. Hatıra gelecek şeyler vücuda gelecek olursa yalnız İstanbul değil, Anadolu sahilleri de tehlikeye girer. Önceden de söylediğim gibi bu adalar İstanbul ve Anadolu'nun karakollarıdır" diyerek, devlet için asıl önemli olan toprakların Ege Adaları olduğunu işaret etmiştir.

Sonuçta, Lozan'da Rodos ve Oniki Ada İtalya'ya bırakıldı. Antlaşmanın 15. maddesine göre Türkiye bu adalar üzerindeki her türlü hak ve hukukundan İtalya lehine tamamen feragat etti. 21 Temmuz 1923'de Lozan Anlaşması imzalandı ve 21 Ağustos'ta onaylanmak üzere yeni seçilen TBMM'ne sunuldu. Meclis'te yapılan uzun görüşmelerden sonra, bazı milletvekillerinin Misak-ı Milli ilkelerine tam anlamıyla uyulmadığı yolunda ileri sürdükleri aleyhte

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

konuşmalara karşın, 14 ret oya karşılık 213 oyla anlaşma onaylanıyordu.

Menteşe Mebusu Şükrü Kaya'nın TBMM'deki konuşmasını metnini okuyunuz:

Anlaşmanın onaylanmaması konusunda görüş bildirenlerin başında Şükrü Kaya geliyordu.

21 Ağustos toplantısında konuşan Mentеше mebusu Şükrü Kaya şunları söyledi: **“Şükrü Bey (Menteşe):** Boğazlara hâkim olan yerlerde bazı adalar vardır. Mesela, bunlardan bir kısmı İmroz ve Bozcaada'dır. Bunlar bize bazı kısıtlamalarla iade olunuyor. Fakat aynı derecede Boğazlara hâkim Semendirek, Limni vardır. Bunlar unutuluyor. Herkesin malûmudur ki, Boğazlara karşı olan tasallutlar, taarruzlar Limni, Mondros Limanı'nda ihzar olunur. Niçin bu memleketler, bu adalar Türkiye'ye iade olunmuyor? Benim fikrimce bu itibarla ve daha birçok itibarlarla Lozan Konferansı'nın doğurduğu bu Muahedename nakıstır (eksiktir), natamamdır (noksandır) ve pek çok tehlikeli mevaddı (maddeler) havidir. Boğazlardan sonra Midilli, Sakız ve Sisam adaları vardır. Rica ederim; benimle beraber tekrar haritayı göz önüne getiriniz. Bu adalar Anadolu'dan kopmuş güzel birer parçadır... Rica ederim bir kere daha haritaya bakınız. Bu adalar yabancı ellerde bulundukça bizim sahillerde yaşamak imkânı var mıdır? (Yok, sesleri) Sahillerimizin temini asayiş için edeceğimiz mütevali fedakârlıklar bu adaların zabıt ve raptından daha ziyade güç olacaktır. Bugün bile Boğazlardan tutunuz da İçel sahiline kadar İzmir, Mentеше, Çeşme, Kuşadası, Antalya sahilleri orada ihzar olunan çetelerle izac edilmektedir ve bugün sahildeki çiftlikler muattal bir halde kalmaktadır. Evet, görüyorsunuz ki, Muahedede bu adaların şöyle böyle gayri askeri (Askerden arındırılmış) bir şekilde konacağına dair

bir kayıt vardır. Fakat efendiler! Bu kayıtlar gerçekte adaların ne maksatla Yunanistan'a verildiğini bize ihbar eden bir işarettir. Adalar Anadolu'ya denizden gelecek istilâ kuvvetlerini durduracak birer kale idi, tabirimi mazur görünüz, ben bunlara birer sabit, donanma diyeceğim. Bu adalar sırf Anadolu'nun müdafaası için yaratılmıştır. Halbuki müdafaası ise en haklı, en meşru bir haktır. Halbuki Yunanistan'ın elindeki bu adalar, Anadolu'ya vaki olacak, taarruzun, tasallutun, hücumun ilk karakollarıdır. Bu Muahede taarruz hakkını tespit eden, meşru göstermek isteyen bir vesikadır. Muahedeye makuldür, münisiftir diyebilmek için bu adaları muhtar bir şekilde sokmak icap ederdi. O bile yapılmamıştır. Efendiler! Yunanistan'a bahşedilen Sisam adasından aşağıya doğru gidecek olursak, daha birtakım adalara tesadüf ederiz. Bunlar bizim vaktiyle Cezairi Bahrisefid vilayetimizin birer cüzü ferdi idi. İtalya Muharebesi'nden sonra diploması lisanında bunlara 12 adalar diyorlar. Bunlar içerisinde Rodos gibi, İstanköy, Meyis gibi Anadolu'ya bitişik ve Türklerle meskûn kıymetli adalar vardır... Efendiler! Adaların Anadolu'ya olan münasebetini diğer adalarda söylemiştim. Bu adalarda da o münasebat ve alaka maaziyyetin (İrade, buyruk, emir) vardır. Bugün Kuşadası'ndan tutunuz da ta Mersin'e kadar bütün sahillerimiz bu adalarda toplanan iktisadi çetelerin maruzu i'tisafı olmaktadır. Harp senelerindeki gümrük varidatımıza sulh senelerimizdeki gümrük varidatımızı mukayese edecek olursak, o hudutlarımızı beklemek için vücuda getirdiğimiz teşkilatın bize neye mal olduğu tezahür eder. Adalar, bence İtalyanların elinde Anadolu'ya doğru uzanacak bir isti'mar ve istismar siyasetinin bir mukaddemesidir. (...) Binaenaleyh, bu tehlikeleri ben göz önünde tutarak bu Muahedeyi reddetmek mecburiyetindeyim.” (TBMM

Zabıt Ceridesi, İçtima 7, cild 1, 21 Ağustos 1339 -1923, sayfa 236).

Görülebilecektir ki, İzmir'den denize dökülen Yunanistan Lozan Anlaşması'nda, Rodos ve Oniki Ada'nın İtalya'ya devrini nihai bir çözüm olarak kabul etmediklerini bildirmiş ve bu sorunun mevcut olan anlaşma hükümlerine ve milliyetler prensibine uygun bir biçimde çözümlenmesini isteme hakkını saklı tutmuştur. Böylece Türk Hükümeti Oniki Adalar'daki tüm haklarından feragat etmelerine rağmen, Yunanlılar haklarını korumuşlardır. Lozan Konferansı'nın Ege Adaları ve Kıbrıs konusundaki sonuçları belirten her yazarın birleştiği husus, Türkiye açısından en dramatik kayıplardan birisinin adalar olduğu üzerinedir. Bu konuda görüşlerini yayınlamış yazarlardan Hüseyin Avni Çavdaroğlu'nun *“Öncesi ve Sonrası ile Lozan”* başlıklı eserinden *“Ege Adaları ve Kıbrıs”* değerlendirmesini bir örnek olarak vermek isterim. Yazar eserinden şöyle der: *“Yunanlılara ve İtalyanlara verilen her ada ile Anadolu'nun Ege'ye ve Akdeniz'e açılan kapılarına birer kilit vuruluyordu. 12 Adalar İtalyanlara verilmişti. Bu adalar II. Dünya Harbi'nde Almanlar tarafından işgal edildi. Bu adalarda çok büyük bir kıtlık hüküm sürüyordu. Almanlar adaları Türkiye'ye vermeyi teklif ettiler. Ancak 'Yurtta Sulh, Cihanda Sulh' sözünün yanlış doldurulması sonucu günün yöneticileri tarafından bu teklif reddedilmiştir. Tarihimizde 93 Savaşı olarak adlandırılan Osmanlı - Rus Savaşı'nın sıkıntılı günlerinde, Ruslarla savaşmaya ikna edilecek için İngiltere'ye Kıbrıs'ta bir askeri üs verilmişti. Kıbrıs'ta sivil yönetim tamamen Osmanlı Devleti'ne bağlı idi. Bu durum Lozan Anlaşması'na kadar kuramsal olarak da olsa bu şekilde devam etmişti. Lozan anlaşmasınının 20 ve 21. Maddeleri ile Kıbrıs'ı kayıtsız şartsız İngiltere'ye bıraktık. Hatta bu kadarla da kalmadık; Kıbrıs'taki Türk nüfusun azalmasını*

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

sağlamak için, iki yıl içinde başvurana herkesin Türkiye'ye göçmesini kabul edeceğimize beyanda bulunduk. Bir yandan kendi elimizle Kıbrıs'taki Türk nüfusu azaltırken, diğer yandan Rumların bölük bölük adaya gelerek yerleşmelerine seyirci kaldık."

Aynı eserde yazar "Lozan anlaşması ve Cumhuriyet" başlığı altındaki deklarasyon maddelerini sıralamakta ve son söz olarak şöyle demektedir: "En kötü devlet hiç olmayan devlettir." İtalya Dışişleri Bakanlığı'nca idare edilen Oniki Ada'da resmi dil ve eğitim dili İtalyanca oldu. Öğrenimin İtalyanca olmasını zorunlu hale getirdiler. Rum okullarına Rumca bilmeyen Türk

öğretmenler, Türk okullarına da Türkçe bilmeyen Rum öğretmenler atadılar. Türk okullarında günde sadece bir saat Türkçe din derslerine izin veriliyordu. Türkleri ve Rumları İtalyanlaştırma gayretleri vardı. Türk çocukları İtalyan misyonerleri ile beraber katolik ayinleri yapmaya mecbur edilmişlerdi. Basın ve konuşma özgürlüğü kısıtlandı. 1925 yılında şartlar daha da ağırlaştırıldı. Oniki Ada'da oturanlara İtalyan vatandaşlığına geçme mecburiyeti getirildi. Bütün bu baskılar sonunda da Oniki Ada'dan göçler başladı. İtalyan yönetiminde göçler sonucu Oniki Ada halkı yüzde 15 civarında azaldı. İtalya faşist yönetimi, Oniki Ada'da bir yandan adalara yoğun bir İtalyan kitlesi yerleştirdi. 1937'de

Türk Cumhuriyet Bayramı kutlamaları çok coşkulu olmuştu. Adalardaki Türklerin konsolosluga girmelerine bile silahlı İtalyan askerleri engel oldular. İtalyanlar adalardaki milli duygunun varlığından rahatsız oluyorlardı. İtalyanlar; hem İtalyan, hem de dünya kamuoyuna zaman zaman Türkiye'nin güney vilayetlerini hedef alan beyanatlar veriyordu. Bu beyanatlardan dolayı Türk-İtalyan ilişkileri gittikçe gergin ve soğuk bir havaya giriyordu. İtalya Hükümeti daha da ileri giderek, 1936 yılında Oniki Ada'yı, özellikle de Leros Adası'nı tahkim etmeye başladı. Bu durum iki ülke ilişkilerini daha da gerginleştirdi. Bu gerginlik II. Dünya Harbi'ne ve sonrasına kadar devam etti.

Fotoğraf 14: Yunanistan'ın haklarının tanınması konusunda, Başbakan Emmanuel I. Tsouderos Yunan halkının II. Dünya Harbi'nde zulüm ve açlıkla mücadeleye karşı cesaretle ve inançla mücadele ettiğini belirterek, Yunanistan'ın fazla nüfusunun Afrika Kıtası'nda Libya Pentapolis - Cyrenaica'ya göç edebilmesini Müttefiklere duyurmaktaydı ve böyle bir göç, Yunanistan'ın demografik sorununu çözeceğini belirtiyordu. Rodos ve Oniki Ada Yunanistan'a verilmeli derken, Türkiye'ye gemilerle sürekli sağladığı gıda ve ilaç yardımlarıyla Yunanistan'a yardımcı olmaktaydı. Oysa Yunanistan Hükümeti gelecek sınırlarının çizilmesini hazırlamakla meşguldü. Eser Cumhur Koral Türk

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

II. Dünya Harbi yıllarında Rodos ve Oniki Ada sürgündeki Yunan hükümeti, Eylül 1941 gibi erken bir tarihte Dışişleri Bakanlığı ve devlet ile ilgili olarak Rodos ve Oniki Ada'nın Yunanistan'a verilmesi taleplerini artırıyordu.

29 Eylül 1941'de Başbakan Emmanuel I. Tsouderos (3), Dışişleri muhtırasında şu iddiaları dile getirdi:

- Yunanistan'ın kuzey sınırlarının yeniden çizilmelidir.
- Kuzey Epir,
- Oniki Ada
- Kıbrıs Yunanistan'ın ana menfaatlerindedir.

Bu memorandumda Emmanuel I. Tsouderos, ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'ne ve Büyük Britanya'ya olan güvenini ifade etti. Nitekim büyük devletler Yunanistan'ın yeniden kurulması, kalıcı ve adil barışın tesisi için mümkün olan tüm yardımı sağlayacaklarını ifade etmişlerdir.

Yunanistan'ın haklarının tanınması konusunda, Başbakan Emmanuel I. Tsouderos zor koşullarda en somut teşviki oluşturmasını beklediklerini belirterek Yunan halkının II. Dünya Harbi'nde zulüm ve açlıkla mücadeleye karşı cesaretle ve inançla mücadele ettiğini söyledi. Emmanuel I. Tsouderos II. Dünya Harbi nedeniyle Yunanistan'ın fazla nüfusunun Afrika Kitası'nda Libya Pentapolis - Cyrenaica'ya göç edebilmesini Müttefiklere duyurmaktaydı ve böyle bir göç, Yunanistan'ın demografik sorununu çözeceğini belirtiyordu. O süreçte Yunanistan açlık ve sefalet içindeydi ve halk açlıktan kırılıyordu. Bu felakete, ilk olarak Türkiye sürekli gemilerle sağladığı gıda ve ilaç yardımlarıyla yardımcı oldu.

Ancak Yunanistan Hükümeti gelecek sınırlarının çizilmesini hazırlamakla

meşguldü. Bir muhtıra halinde ileri sürülen talepler şöyleydi: Yunanistan'ın kuzey sınırlarının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir; Rodos dağlarına kadar sadece Yunan-Bulgar sınırı değil, aynı zamanda Manastır Bölgesi'nde Yugoslavya ile sınır yeniden düzenlenmeli ve Yunanistan'ın maruz kaldığı haksızlıklar giderilmelidir. Tsouderos'a göre; siyasi çıkarlara ilişkin önemli hususlar güvenlik ilkelerinin yanı sıra bu yeniden düzenlemeyi kaçınılmaz kılmaktadır.

Profesör Arnold Toynbee görevlendiriliyor. Winston Churchill 1941 baharında, Rodos ve Oniki Ada'dan başka Kıbrıs Adası'nın da Yunanistan'a verilmesini öneriyor. Bu muhtıranın bir sonucu olarak, Yunan Dışişleri Bakanlığı Profesör Arnold Toynbee'den etnolojik, ekonomik ve stratejik bakış açılarından Kuzey Epirüs'le ilgili Yunan iddiaları konusunda bir makale yazması istenildi. Nitekim Toynbee böyle bir makale hazırladı ve şu sonuca vardı: "I. Dünya Harbi'nin galipleri olan İtilaf Devletleri tarafından 1920'lerde güney sınırını düzeltmek için alınan kararlar bağımsız bir Arnavutluk'un varlığının Avrupa'nın bu bölgesinin barışına ve bağımsız bir Arnavutluk'a gerek olduğu şeklinde gelişmiştir.

Tsouderos, Yunanistan'ın tüm zorluklara rağmen İtalyanları Arnavutluk'tan def ettiklerini ve İngiltere'nin Yunanistan'ı takdir edeceğine inandığını ifade etmiştir. Nitekim Winston Churchill 1941 baharında, Rodos ve Oniki Ada'dan başka Kıbrıs Adası'nı da Yunanistan'a vermeyi önermiştir. Bu konuda yapılan oylamayı desteklemiştir. Yunan Hükümeti 1943-44 dönemi boyunca, öncelikle Arnavutluk ve Oniki Adalar hakkındaki taleplerini ısrarla tekrarlamıştır. Yunan Büyükelçisi Thanasis Angidis, İngiliz Başbakanı Anthony Eden ile 4 Ağustos 1943'de yaptığı bir görüşmede "Hükümetim, haklı iddialarını ileri sürmek zorunda hissediyor. İtalya Krallığı işgalinde olan Kuzey Epirus ve Rodos ve Oniki Ada'nın Yunanistan'a iade edilmesi sağlanmalıdır" iddialarını yinelemiştir.

Yıl 1943; "Bu adalar ve topraklar ezelden beri Yunanlı idi. Yunanistan artık Kuzey Epir'de, Rodos ve Oniki Adalarda vatandaşlarının bir daha İtalya'nın Türklerin hükmü altında kalmalarına müsaade edemez".

Bu sayfalardaki değerlendirmeler kısmen Institute Balkan Studies / Balkan Araştırmaları Enstitüsü'nce Basil Kondis imzasıyla yayınlanmış "Greek National Claims At The Paris Peace Conference of 1946" başlıklı tebliğden özetlenerek aktarılmıştır. ⁽⁴⁾ Bu tebliğ, Yunanistan'ın 1941'den başlayarak, temeli asırlar öncesine giden hülyalarında ne denli ısrarcı olduğunu göstermektedir. Anlatılanlar Yunanistan'ın gerçek yüzüdür. Çok ama çok geç kalınmış olmasına rağmen, Türkiye ve Türkler açısından fark edilmesi kaçınılmazdır ve çözümsüz görünmektedir! 6 Ekim 1943'te tekrar Londra'da konuşan Yunanistan'ın İngiltere büyükelçisi Thanasis Agnidis Yunanistan'ın sahip olduğu tüm toprakların iade edilmesini ifade ederek "Bu adalar ve topraklar ezelden beri Yunanlı idi. Yunanistan artık Kuzey Epir'de, Rodos ve Oniki Adalarda vatandaşlarının bir daha İtalya'nın Türklerin hükmü altında kalmalarına müsaade edemez" demiştir.

Agnidis açıklamasına şöyle devam etmiştir; "Rodos ve Oniki Ada toplamının nüfusu 80.000'dir ve bu nüfusun ancak beşte biri Türklerden oluşmaktadır. Stratejik, ekonomik ve etik açıdan Yunanistan bu adalardaki vatandaşlarını korumak ve Yunan bayrağı altında toplamak zorundadır. Artık İtalya'nın baskıcı yönetimi engellenmiş ve savaşın kaderi tamamen belirlenmiştir. Yunanistan Müttefik Devletler safında harbe girmek suretiyle Müttefiklere verdikleri hizmetlerin karşılığını beklemektedir. Rodos ve Oniki Ada'nın Yunanistan'a verilmesi konusunda Türkiye'den öyle bir büyük tepki beklenmemektedir."

Yunanistan, Türkiye'nin Rodos Adası ve Oniki Ada üzerindeki

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

hükümlerinin 1912'de sona erdiğini, İtalya'nın ortaya koyduğu argümanların geçerliliğini yitirdiğini ve Yunanlıların II. Dünya Harbi'nden sonra adalar üzerinde egemenlik kazanmasının evrensel bir hak olduğunu ısrarla hatırlatmakta ve talep etmektedir. Yunanistan Müttefikler yanında savaşa girmiştir.

Türkiye ise Müttefikler safında harbe girmeyi kabul etmemiş ve tarafsız kalmıştır. Yunanistan Kıbrıs'ın da Yunanistan'a verilmesinde ısrarlıdır. İngiltere Kıbrıs'ı Yunanistan'a vermelidir. On İki Ada konusunda, Adalarda yaşayan Türkler mevcut nüfusun beşte birini oluşturuyordu ki, bu yaklaşık 80.000 idi. Yunanistan etnik gerekçelerle de taleplerinde ısrarcıydı. Yunan hükümetinin Atina'ya dönüşünden sonra başbakan George Papandreu 18 Ekim 1944'teki ilk konuşmasında “... *Kuzey Epir, Yunanistan'ın ayrılmaz bir parçasıdır ve kahramanlarımızın mezarları tarafından son zamanlarda kutsanmıştır. On İki Ada bizim olmalı.*” diye taleplerini tekrarlamıştır.

Eylül 1945'te Yunan Regent Damaskenos Londra'yı ziyaret ettiğinde İngiltere'nin Kıbrıs'ın Yunanistan'a devredeceğine inandığını ve bu yaklaşımın son derece değerli olacağını belirtmiştir. İngiltere'nin Doğu Akdeniz'deki konumunu güçlendirmek için Yunan Hükümeti sadece Kıbrıs'ta değil, Yunan topraklarında arandıkları her yerde üsler verecektir. İngiltere doğal olarak On İki Ada'nın bırakılmasını doğal kabul etmiştir. 25-27 Haziran 1945 tarihleri arasında Atina'da düzenlenen Plenum'da Yunan Komünist Partisi'nin herhangi bir sınır değişikliğine karşı olduğu ve yalnızca Oniki Adalar, Kıbrıs ve Kuzey Epirus için kendi kaderini tayin hakkı tanınmasını ileri sürmüştür.

Üstelik bu hakkın “Makedon azınlığa” da uygulanması gerekiyordu. Dışişleri Bakanları Konseyi'nin 27 Haziran 1946'daki ikinci oturumunda Molotov, Oniki Ada'nın İtalyan Barış Antlaşması imzalanmaz Yunanistan'a

verileceğini açıklamıştır. On İki Ada'nın Yunanistan'a verilmesine dair bu açıklama bir büyük ödül ve hükümet, parlamento ve basın coşkusuyla karşılandı. Paris Barış Konferansı'nda (29 Temmuz - 11 Ekim 1946), Yunanistan Bulgaristan'dan toplam 700.000.000 \$ tazminat talebinde bulundu. Tsaldaris sadece tazminat talep etmedi, aynı zamanda sınırın yeniden düzenlenmesi yoluyla bölgesel güvenlik gerekçesiyle Yunanistan'ın da saldırılardan korunma hakkına sahip olduğunu kaydetti.

Bu süreçte ve baştan itibaren Yunan Partileri - Sağ, Merkez ve Sol - ulusal iddiaları desteklediler. Yunan Parlamentosu, hükümetin taleplerini oybirliğiyle destekledi. Yunanistan'a göre; sadece Oniki Ada değil, Kıbrıs'ın büyük nüfusu Yunanlılardan oluşmaktadır ve defalarca ve kesin bir şekilde Yunan anavatanına katılma iradesi tekrarlanmış, uluslararası ortamda bu talepler devam etmiştir. Ancak Yunanistan'ın bu ısrarlı talepleri hep onaylamamış ve “Yayılmacılık” olarak görülerek itirazlarla da karşılanmıştır. Nitekim İngilizlere göre, Kıbrıs ve Doğu Trakya'ya ait Yunan talepleri İngiliz-Yunan ve Yunan-Türk ilişkilerini zorlaştırır. Paris Barış Konferansı'nda Bulgarlar, sadece kendi konularında değil, Yunan iddiasının temelsiz olduğunu iddia etmiştir. Sovyetler hatta Yunan hükümetini bölgedeki sorunları karıştırmakla suçlamıştır. Yunanistan, Balkanlar ve adalarda emperyalist politika izlemektedir. Nitekim 30 Ağustos 1946'da Yunan iddialarının hiçbirini İngiltere ve Birleşik Krallık'tan destek alamamıştır. Yunan stratejisi “Cesur müttefik temasına” dayanıyordu ve yayılmacı olmadığını, Oniki Ada üzerindeki taleplerinin etnik ve tarihsel bir hak olduğunda da ısrarcıydı.

II. Dünya Harbi yılları başlarında İtalya daha saldırgan bir tutum içine girmişti. Bunun sonucu olarak Akdeniz, Orta Doğu ve Balkanlarda istila emelleri taşıyordu. İtalya 1936 yılında Oniki Ada'yı askeri yönden tahkim etmeye

ve silahlandırmaya başladı. İtalya'nın bu tutumundan rahatsız olan Türkiye istihbarat birimleri sayesinde Oniki Ada'nın silahlandırıldığına ait bilgiler alıyordu. Bunlara göre; İtalya, özellikle Rodos'a 100 sahra topu ve çok miktarda mühimmat getirmişti. Bu toplar Brindizi Limanı'ndan getirilen 7,5'lük ve 15'lik sahra ve ağır sahra toplarıydı. Ayrıca, edinilen bilgilere göre İtalya Rodos'a 8'i avcı, 8'i bombardıman olmak üzere 16 uçak çıkarmıştı. Türkiye'nin Rodos Konsolosu Reşit Karabuda, 27 Eylül 1938 tarihli raporunda, İtalyanların Rodos ve İstanköy'e önem verdiklerini, Rodos'ta askeri faaliyetin hızlandığını ve İtalyanların 1000 sandık mavzer fişeği ile 500 kadar deniz askerini Rodos'a sevk ettiğini yazıyordu.

Türk milli emniyetinin raporuna göre ise; 13 Eylül 1938 günü Rodos'a İtalya'dan 1150 asker getirildiği, bunların 400 kadarının topçu, diğerlerinin piyade olduğu ve Rodos Limanı'na bir torpido ile iki denizaltının demirlediği belirtiliyordu. Ayrıca İtalya'nın Rodos'un güneyinde bir havaalanı inşa ettirdiği de Aydın Valiliği'nce Türk yetkililere bildirilmişti. İtalya'nın Oniki Ada'da yapmış olduğu bu tahkimat ve hazırlık; savaş başladığı zaman hem İtalya'nın, hem de onun müttefiki Almanya'nın hem deniz üssü olarak, hem de kara üssü olarak çok işine yaradı. Savaş sırasında özellikle Rodos ve Leros adaları çok büyük öneme sahip oldular. Müttefik devletleri bu adaları ele geçirmeye çalıştılsa da sonuç alamadılar. Ancak Meis Adası kısa süre 1941'de İngilizler tarafından işgal edildi. Mussolini'nin devrilip İtalya'nın savaştan çekilmesi üzerine Rodos ve Oniki Adayı Almanlar işgal ettiler.

ALMAN BİRLİKLERİ RODOS VE ONİKİ ADA'DA

İtalya, 9 Eylül 1943'te Batı Müttefiklerine teslim olunca, Almanların “Sturm-Division - Fırtına Tümeni” 7.500 kişilik bir birlik Rodos'a çıktı ve İtalyan On İki Ada Garnizonu'nu basarak 30.000 kişilik garnizonu silahsızlandırdı. Her zaman olduğu gibi Akdeniz'deki askeri

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

faaliyetlere odaklanan Winston Churchill, İngiliz ve Yunan komandolarına Almanları Rodos ve Oniki Ada ile Girit'ten atmak için hazırlık yapılmasını emretti. Ekim ortasına kadar yaklaşık 4.000 İngiliz komando sekiz küçük adayı ele geçirdilerse de, ancak hiçbiri Rodos'a dokunamadılar! Girit'ten Alman 22. Piyade Tümeni'nin unsurları 3 Ekim'de Oniki Ada'daki tek İngiliz hava sahasını ortadan kaldırmak için Kos'a (Demir Bar Harekatı)'nı gerçekleştirdiler ve toplamı 1.400'den az olan İngiliz Garnizonunu teslim olmaya zorladılar, 4.000 İtalyan esir daha aldılar ve 100'den fazla İtalyan subayı idam ettiler.

Son derece sıkıntılı bu durum karşısında Churchill'in danışmanları Oniki Ada'dan çekilmeyi tavsiye ettiler, ancak başbakan kampanyayı sürdürerek, esasen başarısızlığı pekiştirdi. Savunmasında, Türkiye'yi Almanya'ya karşı savaşa kışkırtmayı umuyordu. Oysa Türkiye Almanya'ya karşı harbe girmeyi kabul etmeyecek ve tarafsızlık tutumunda ısrarcı olacaktı. Amerikan askeri ve siyasi liderleri tarafından defalarca reddedilen bir öneri olmasına rağmen Winston Churchill adaları ele geçirmekle Balkan cephesinin açılması adına bir başlangıç olarak gördü. Almanlar, 12 Kasım'da Leopard Harekatı ile Leros'a saldırdı, 3.000 kişilik İngiliz Garnizonunu ele geçirdi ve 8.500 İtalyan askeri ve denizciyi esir aldı. Bu hareket 22 Kasım'da sona erdi. İngiliz ve Yunan donanmalarının unsurları, çoğu Luftwaffe bombardımanından ve aynı zamanda Almanlar tarafından ilk kez kullanılan yeni radyo kontrollü füzelerin saldırılarından ciddi kayıplar verdiler.

Ekim 1943'de Adalara karşı devam eden çarpışmalar, ABD'nin İngiliz kuvvetlerine yardım etmemeleriyle İngiliz harp kaynaklarının yetersiz kalması sonucu, adalar Almanların elinde daha güçlü şekilde kalmaya devam etti. Ancak Almanların Rodos ve Oniki Ada'ya olan yayılmacı siyaseti, başka cephelerde kullanabileceği yetmiş 60.000 Alman askerini bu adalarda tutmaya yöneltti.

1945 yılında Almanya'nın teslim olmasından sonra ise Rodos ve Oniki Ada Müttefik devletlerin eline geçti. Türkiye II. Dünya Harbi'nde tarafsızlığını ilan etmiş ve herhangi bir teşebbüste bulunmamış olmasına rağmen, Batılı çevrelerde Rodos ve Oniki Ada üzerinde Türkiye'nin söz hakkı olduğunu belirtiyor ve hatta "Türkiye hukuki ve stratejik deliller göstererek, İtalya'nın bu adalardan çekilmesini isteyebilir" deniliyordu.

Bu düşüncenin de sebebi şuydu; II. Dünya Harbi sonlarında Alman uçaklarının dalgalar halinde Ege Adaları'na saldırdıkları sırada, adalarda ve Yunanistan'da büyük bir açlık belirmiş ve bu nedenle Türkiye zor durumdaki Yunanlılara gıda yardımına başlamıştı.

Bu sırada Orta Doğu'daki İngiliz kuvvetlerine kumanda eden Mareşal Hanry Mailand Wilson'un savaşın sonları yayımlanan raporunda bu durum şöyle ifade ediliyordu: "Zorluklar artınca, Türkiye kıyısından sağlanan iye (yiyecek-içecek) yolu, mümkün olduğu kadar geliştirilmişti. Esasen bu yoldan, adalarda sivil halk için yiyecek sağlanmaktaydı. Fakat Türk makamları, askeri levazımın da sevkine müsaade etmişlerdi. Ekim sonlarında Leros Adası'ndan deniz veya hava yoluyla yaralı nakli pek zor olmuştu. Türk Hükümeti, ağır yaralıların Bodrum'da hastaneye yatırılmasına izin verdiği gibi, ameliyat gereken yaralıların da İzmir'deki Fransız Hastanesi'ne gönderilmesini emretmişti."

Almanlar işgal ettikleri bu adalardan çekilmek zorunda kalınca, ortaya çıkan açlığı göz önünde bulundurarak sırf insani duygularla bu adaları Türk Hükümeti'ne teslim etmek teklifinde bulunmuşlardır. Bu teklif, bu hususta bir müzakereyi dahi kabul etmeksizin reddedilmiştir. Konuyla ilgili olarak 1942 yılına kadar Fethiye İl Genel Meclisi üyesi olan Süleyman Harmanlar tanıklık ettiği bu olayı basına intikal eden satırlarıyla şöyle nakletmiştir: "1942 sonlarına doğru bir gün yüksek rütbeli üç Alman subayı ve bir sivil (İstanköylü Nazım Bey), Vali

İbrahim Edhem Akıncı'yı ziyaret ettiler. Şüphelendim; onlar gittikten sonra vilayet makamına gittim.

- Hayrola Vali Bey, bu yüksek rütbeli Alman subaylarının ziyaret sebebi ne?

- Çok mühim, dedi. Oniki Ada Başkumandanı mektup göndermiş. Oniki Ada'yı size teslim edelim. Yalnız Yunanlılar dahil, Yahudilere vermeyeceğinize dair imza verin, dedi. Ben de acele Ankara'ya yıldırım telgrafi ile durumu bildirdim. Ankara'dan 'Bir karış yer istemeyiz! Bir karış da yer vermeyiz' diye cevap geldi. Ben de içim sızlayarak Almanlara durumu bildirdim."

Daha 1941 yılında Almanya, Irak'a Türkiye üzerinden asker geçirmek için adalarda Türkiye'ye toprak vaadinde bulunduğu Türkiye tarafsızlığını korumuştur. Rodos ve Oniki Ada'nın kaderi hakkında İnönü Vakfı kayıtlarında E. Büyükelçi Samet Atacanlı'nın Aralık 2019 tarihli bir değerlendirmesi mevcut. Bu değerlendirmesinde şöyle demektedir; "Savaşın başlamasıyla muharip iki tarafın lideri konumundaki ülkelerden İngiltere ve Almanya Türkiye'yi kendi yanlarında savaşa çekmek için büyük çaba harcamıştır. Churchill'in bu konudaki girişimleri (Adana ve Kahire görüşmeleri) dönemin çok iyi bilinen kilometre taşları arasındadır.

Cumhurbaşkanı İnönü Churchill'in bu girişimlerine tarihi kişiliği ve devlet adamı vasfına uygun bir stratejiyle ustaca mukabele etmiş, savaşların yıkımını en yakından bilen bir kişi olarak Türkiye'yi toplamda 55 milyon insanın öldüğü, ülkelerin ve şehirlerin harap olduğu bu felaketin dışında tutmuştur. Kuşkusuz ki İnönü, o siyasi konjonktürde birer Türk azınlığının bulunduğu ikisi hariç tutulursa nüfusları tümüyle Yunanlılardan oluşan 12 Adalar'ın Türkiye'ye verilmesini gerçekçi bir gelişme olamayacağını, bunun maliyeti çok yüksek bir maceradan öteye geçmeyeceğini takdir edebilecek deneyim ve basirete sahipti. Kaldı ki İngilizlerden de bu

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

yönde, yani “savaşa girme karşılığı 12 Adalar” biçiminde bir öneri ya da ima vaki olmamış, Churchill’in zihninde başlangıçta mevcut bu yöndeki bazı düşünceler İngiltere’deki diğer devlet birimlerinin itirazı nedeniyle hiçbir zaman somutlaşmamıştır.

Gelelim Almanya’ya... Geçtiğimiz haftalarda bir televizyon programında bir akademisyen tarafından “Başbakanlık Hususi Kalem”inde bulunan bir belgeden bahsedildi. Buna göre 1943 yılı Eylül ayında Ankara’daki Almanya Büyükelçiliği’nin bir istihbarat görevlisi, o tarihte Türk İstihbarat Örgütü’nün başında bulunan Naci Perkel’i ziyaret ediyor ve şunları söylüyor: *“Sefirimiz Von Papen bana şunları söyledi: Karargâh-ı Umumi’den (Genel Karargah’tan) bir telgraf aldım ve bu telgrafta ‘Adaları Türklere teslim etmek istiyoruz. Kendileriyle konuş, bu teklifimizin kabul edilip edilmeyeceğini bize bildir’ deniyor”*.

Başbakan Şükrü Saraçoğlu durumu hemen o sırada Kars’ta bir yurt gezisinde bulunan Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’ye bildiriyor ve talimat istiyor. İnönü’nün cevabı şöyledir: *“... Adaları kayıtsız ve şartsız kullanmak üzere alabiliriz. Yoksa bu yüzden İngilizlerle Yunanlılarla ihtilafa giremeyiz”*.

Şimdi bu yazışmayı nasıl yorumlayacağız, nasıl bir sonuca varacağız? Belge yayımlamak yetmez; belgeleri bağlamından koparmadan, içinde bulunduğu tarihi, sosyolojik ve stratejik ortamın şartlarını dikkate alarak değerlendirmek gerekir. Tarih 1943 yılının sonu. Savaşın seyri artık Almanların aleyhine dönmeye başlamış. Almanlar yavaş yavaş son kozlarını oynamaya çalışıyorlar. Son bir gayretle Türkiye’yi savaşta kendi yanlarına çekmek istiyorlar. İşgal ettikleri, ellerinde artık daha fazla tutamayacaklarını anladıkları adaları bu amaçla sözüm ona Türkiye’ye öneriyorlar. Sanki bu önerinin -eski tabirle- bir “kıymet-i harbiyesi” var... Sanki İngilizler ve diğerleri yenilmekte olan Almanya’nın bu çocukça hamlesini kabul edecekler...

Sanki İsmet Paşa gibi neler görmüş geçirmiş, Yemen’den Birinci Dünya Harbi’ne, İstiklal Savaşı’ndan Lozan’a her türlü imtihanı yüz akıyla arkasında bırakmış, Atatürk gibi bir strateji dâhisinin “rahle-i tedrisinden” geçmiş bir büyük devlet adamı bu oyuna gelecek...

Sanki 12 Adalar’ı geri almak gibi biraz tarih ve uluslararası ilişkiler bilgisi olan, dönemin konjonktürünü okuyabilen herkesin “realizm”le yakından uzaktan ilgisi bulunmadığını tespit edeceği bir macera uğruna Türkiye’yi Almanların yanında savaş cehennemine sürükleyecek. İnönü’nün Başbakan Saraçoğlu’nun mektubuna verdiği kısacık cevap bütün İkinci Dünya Savaşı boyunca izlediği politikanın da adeta bir özeti gibidir. İki tarafı da doğrudan karşısına almamak, onlarla diyalogu koparmamak, bir satranç oyuncusu gibi birkaç hamle sonrasını önceden görebilmek, maceralara itibar etmemek ve Türkiye’yi kesinlikle bu savaşın batağından uzak tutmak... Bu politika başarıya ulaşmıştır. Henüz 20 sene önce 10 yıllık yıpratıcı bir savaş sürecinden çıkmış olan ülke, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün dirayetiyle önüne serilen tuzaklara düşmemiş ve yeni ve çok daha yıkıcı bir savaştan uzak tutulmuştur.

“Savaş sonrası Müttefikler ile İtalya arasındaki barış antlaşması görüşmelerinin yapıldığı 1947 Paris Toplantısı’na Türkiye’nin davet edilmemesini, Türkiye’nin de bu yönde bir talepte bulunmamış olmasını da aslında aynı realist bakış açısıyla değerlendirmek gerekir. Daha 23 yıl önce Lozan’da Ege’deki adalar meselesi de dahil olmak üzere Türkiye’nin neredeyse tüm taleplerine karşı çıkan, İsmet Paşa’ya her konuda en büyük muhalefeti yapan İngiltere’nin, Churchill’in bütün çaba ve ısrarlarına karşın savaşa bile girmemiş olan Türkiye’ye Paris’te 12 Adaları ‘hediye’ edeceğini düşünmek ne kadar doğru olurdu?”

28 Eylül 1943’de imzalanan kayıtsız şartsız teslim belgesi ile İtalya savaş dışı

kalınca Alman kuvvetleri Menteşe Adaları da dahil olmak üzere her yerde İtalyan kuvvetlerine karşı harekete geçerek silahsızlandırmaya başlamışlardır. İtalyanların 12 Ada Genel Valisi Amiral Campione, Badoglio Hükümeti’ne bağlı olduğunu bildirince, İtalyanlarla Almanlar arasında üç gün süren çarpışmalar meydana gelmiş ve sonunda Almanlar Rodos ve 12 Ada’da kontrolü tamamen ele geçirmişlerdir. Amiral Campione, Almanlar tarafından esir edilerek kurşuna dizilmiştir. Bu arada İngiliz kuvvetleri de Meis Adası’nı ele geçirmeyi başarmışlardır.

Churchill Mart 1943’de Stalin’e yazdığı gizli mektubunda Rodos ve 12 Ada’yı Türkiye’deki hava alanlarını da kullanarak ele geçirmeyi planladığını ifade etmektedir. İtalya’nın teslim olmasından sonra Churchill’in Türkiye’yi savaşa sokma projesinde kilit noktanın Rodos ve 12 Ada olduğu anlaşılmaktadır. Churchill, Müttefikler tarafına geçen İtalyan kuvvetlerinin desteklenmesi ile Leros, İstanköy ve Rodos’un kolaylıkla işgal edilebileceği ve bunun Türkiye’nin savaşa girmesini sağlayacağı görüşündedir.

Konsey’in 11 Eylül 1945’de Londra’da yapılan ilk toplantısından itibaren İtalya ile yapılacak olan barış antlaşması ve ABD Dışişleri Bakanı James F. Byrnes tarafından, silahsızlandırılarak, Yunanistan’a devredilmek üzere ortaya atılan 12 Adalar konusu ele alınmaya başlanmıştır. Menteşe Adaları’nın kendisine verileceğinden emin olan Yunanistan, Türk-İtalyan teknisyenler arasında düzenlenmiş, ancak onaylanarak bir antlaşma haline getirilmemiş olan “28 Aralık 1932 tarihli teknisyenler zaptını” da İtalyan barış antlaşmasına dahil ettirmek için gayret göstermiştir. Bu girişim Yunanistan’ın “sınırsız iştah”ından şikayetçi olan Sovyet Dışişleri Bakanı Molotov’un karşı çıkmasıyla başarılı olamamıştır. Konsey toplantılarında Menteşe Adaları konusunun Nisan, Mayıs ve Haziran 1946’da muhtelif zamanlarda olmak üzere toplam 9 kez görüşüldüğü ve

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

özellikle 29 Nisan 1946'da geniş bir şekilde tartışıldığı görülmektedir. Bu toplantı esnasında İngiliz Dışişleri Bakanı Ernest Bevin, İngilizler tarafında muhafaza edilen bu adaları Yunanistan'a devretmek istediklerini belirtmiştir. Diğer konsey üyesi Rusya ise, İtalya'nın toprak meselelerini bir bütün olarak ele alınmasını istemekte ve İtalyan sömürgelerinden Trablusgarp (Libya) ve 12 Ada'da üs talep etmektedir.

Yunanistan konsey çalışmaları boyunca İtalya ve Almanya'nın işgaline uğrayarak düştüğü "mağdur" durumu, toprak isteklerinin yerine getirilmesi için sonuna kadar sömürecektir. Yunanistan, bu gayretlerinin karşılığını çok geçmeden alacak ve Paris Barış Konferansı'nda 30 Nisan 1946'da açıklanan resmi tebliğde, Rodos ve 12 Ada'nın prensip olarak Yunanistan'a devredileceği açıklanacaktır

27 Haziran 1946'da yapılan Konsey toplantısında Rus temsilcisi Molotov'un sürpriz bir şekilde adaların Yunanistan'a verilmesine karşı çıkmayacağını açıklaması karşısında ABD Dışişleri Bakanı Byrnes o kadar şaşırmıştır ki, "... kendime gelebilmem için birkaç dakika zaman gerekti" diyecektir. Armaoğlu, Ruslardaki bu tavır değişikliğinin sebepleri olarak; kendi uyduları haline getirmekte oldukları Romanya, Bulgaristan, Macaristan gibi ülkelerle barış antlaşmalarının yapılmasını çabuklaştırmak ve Yunanistan'da Rusya'nın da desteğiyle başlamak üzere olan iç savaş olarak değerlendirmektedir.

Paris Barış Konferansı kararları Yunanistan Parlamentosu'nda büyük bir sevinçle karşılanmış, Atina'da büyük gösteriler yapılmış ve adalar üzerine Yunan bayrakları atılmıştır. Bu dönem Türk basınında belki de İtalya, Almanya ve İngiltere'nin elindeyken yarattığı sorunlardan dolayı; Rodos, 12 Ada ve Meis'in zayıf Yunanistan'a devri olumsuz bir hava yaratmamıştır. Sonuçta, Paris-İtalyan Barış Antlaşması, 10 Şubat 1947'de İtalya dahil olmak üzere 21 ülke tarafından imzalanmıştır¹⁸⁴.

Fotoğraf 15: Potsdam Konferansı'nın düzenlendiği Cecilienhoff Sarayı'nı birkaç defa ziyaret ettim. (Kaynak: Osman Öndeş arşivi)

Paris-İtalyan Barış Antlaşması'nın 14. maddesi ile 1923 Lozan Barış Antlaşması'nın 15. maddesi kapsamında Türkiye tarafından İtalya'ya devredilmiş olan; Rodos, 12 Ada (Stampalia, Kalki, Skarponto, Kazos, Piskopis, Misiros, Kalimnos, Leros, Patnos, Lipsos, Simi ve Kos) ve Meis bitişik adacıklarıyla birlikte "silahsızlandırılarak ve öyle kalması şartıyla" Yunan egemenliğine verilmiştir. (Kaynak: Yeter Mengeç)

1945 - POTSDAM KONFERANSI

II. Dünya Harbi'nde Türkiye tarafsız ülke olarak savaşlardan uzakta kalmıştır. Bu nedenle, gerek Potsdam Konferansı'nda, gerekse 1947'deki Paris Konferansı'nda Müttefik Devlet olarak adı geçmemiştir. II. Dünya Harbi son yılında tarihe yön veren olaylardan birincisi Yalta Konferansı (4-11 Şubat 1945), ikincisi II. Dünya Harbi'nin sona erişinin hemen ardından ve daha kesin kararların gerçekleştirildiği Potsdam Konferansı (17 Temmuz - 2 Ağustos 1945)'dir. Potsdam Konferansı belgelerinde; "II. Dünya Harbi sırasında Nazi Almanya'sının teslimiyetinden sonra 17 Temmuz 1945 - 2 Ağustos 1945 tarihleri arasında Almanya'nın başkenti

Berlin'in 26 kilometre güneybatısında bulunan Cecilienhof Sarayı'nda düzenlenen ve Winston Churchill (Birleşik Krallık Başbakanı, Temmuz 1945'te İşçi Partisi'nin genel seçimi kazanmasından sonra Clement Attlee), Harry F. Truman (Amerika Birleşik Devletleri Devlet Başkanı) ve Joseph Stalin (Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri ve SSCB Halk Komiserleri Kurulu Başkanı) olmak üzere "Big Three"nin (Üç Büyük) katıldığı konferans" diye anlatılır.

Konferansın başlıca konuları, Nazi Almanya'sının işgal ettiği topraklarının geri alınması, Avusturya'nın Almanya'dan ayrılması, Almanya'nın demokratikleştirilmesi olsa da, bu konferans dünya devletleri sınırlarının yeniden çizilmesi, hatta çıkarların paylaşılması olarak şekillenmiştir. Bu konferans; galiplerin, yenik düşenlerin topraklarını ve zenginliklerini paylaşmasından ibarettir. Bu konferansta Sovyetler, Türkiye'nin zayıf olduğunu ileri sürülerek, serbest geçiş için gereken garantiyi sağlayamadığını, bu sebeple Boğazların Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ile Türkiye'nin ortak kontrolü altına konulmasını istediler. Ruslar açıkçası Boğazlarda üs istiyorlardı. Bu istek kabul edilmedi. Amerika ve İngiltere ise Ruslar için ancak Boğazlardan tam geçiş serbestisine taraftardılar. Mesele hakkında karar alınmayıp, her devletin kendi görüşünü Türkiye'ye bildirmesine karar verildi. Türkiye, Sovyetler Birliği'nin bu saldırganlığını korkusu içinde kalmıştır. ⁽⁵⁾

RODOS VE ONİKİ ADA YUNANİSTAN'A İKRAM EDİLİYOR

Rodos ve Oniki Ada 1945 yılında müttefiklerin eline geçti ve o yıl Yunanistan'a bırakıldı. Bir yıl sonra ise İngiliz askeri yönetimi altında Paris'te 27 Haziran 1946'da yapılan Dışişleri Bakanları Konferansı'nda Rodos ve Oniki Ada'nın Yunan hakimiyetine geçmesi kabul edildi. İtalya bunu 10 Şubat 1947'de onayladı ve Yunanistan askeri yönetimi Nisan 1947'de Rodos ve Oniki Ada'yı resmen aldı. Sonunda Rodos ve

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Oniki Ada “Yunan Uygarlığı” hayranı olan savaşın galipleri tarafından 1947 Nisanında Yunanistan’a hediye edildi. Kanuni Sultan Süleyman’ın binlerce şehit vererek, Osmanlı İmparatorluğu egemenliğine kattığı Ege ve Akdeniz’in kilit noktasındaki Rodos ve diğer adalara Yunanistan sahip olmuştu. Türkiye “Tarafsız Devlet” olmasına karşın harbin sonuna doğru Müttefik Kuvvetler yanında Mihver İttifakına harp ilan ettiği ve hatta açlık ve sefalet içindeki Yunanistan’a durmadan gıda yardımı yaptığı halde, Yunanistan karşısında savaştan yenik çıkmışçasına, Ege’deki tüm hükümlerlik haklarını bu ülkeye devretmek suretiyle Almanya, İtalyan ve Japonya gibi, aynen yenik sayılmıştır. Rodos ve Oniki Ada’dan oluşan Adalar topluluğu 1947 Paris Barış Antlaşması’nın “Yunanistan V. Özel Bölüm”ünde üç madde ile şöyle tanımlanıyordu: “Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Büyük Britanya Birleşik Krallığı, ABD, Çin, Fransa, Avusturalya, Belçika, Belarusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Brezilya, Kanada, Yeni Zelanda, Polonya, Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Güney Afrika Birliği, Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti, ‘Müttefik ve Birleşik Kuvvetler’ ve İtalya Karşı Taraf olarak anılacaktır. Her ne kadar İtalya, Almanya ve Japonya ile İtilaf Devletleri ittifakı içinde yer alırsa da, Faşist Hükümet’in halkın özgür iradesi ve direnmesi sonucu 25 Temmuz 1943’de devrilmesi ve İtalya’nın Müttefik Kuvvetler safında Almanya’ya savaş ilan etmesi dikkate alınacaktır.

Madde 1- İtalya, (Astropalia- Astypalea)’na Stapalia, (Rhodes-Rhodos) - Rodos, Calki - Halki) Khalki, (Scarpanto, Fanari, Zafra, Divoni) - Karpathos, (Casos- Kasos) - Casso, (Piscopis) - Tilos, Nisyros, (Calimnos) - Kalymnos, Leros, Patmos, (Lipsos) - Lipso, (Simi) - Symi, (Cos- İstanköy) - Kos, (Kızıl Hisar Adası - Costellorizo) - Kaş adalarını Yunanistan’a devredecektir.

Madde 2- Bu adalar silahtan arındırılacaklardır.

Madde 3- İngiltere ile Yunanistan arasında Antlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren 90 gün içinde tüm yabancı birlikle adaları Yunanistan’a devrederek çekileceklerdir.

Osmanlı Devleti arşiv kayıtları ve Piri Reis Haritası verileri dikkate alındığında Türkçe adlarıyla Rodos ve Oniki Ada ve tanımlanması şöyledir:

1. Batnos (Patmos): Sisam’ın güneyinde ve Leros Adasının kuzey batısındadır. Anidro, Arkoi, Gaydaro, Kaproni, Strongilo, Maroti, Lunga, Gilyomodi, Grilusa ve Petrokaravi adacıkları buna bağlıdır.

2. Lipsos (Lipsoi): Batnos’un doğusundadır. Lodos tarafında Skorno denilen doğal bir limanı vardır. Arefuza, Kalepodi, Kalavropa, Kulura ve Franko adacıkları buna bağlıdır.

3. Kerupe (Karpatos): Rodos’un güney-batısında olup, uzun ve dağlıktır. Kaşot ve Kerpe, Preveze Deniz Savaşı’ndan önce Barbaros tarafından fethedilmiştir. İstanköy’e 30 km mesafededir. Bağcılık yapılmakta ve turunçgil yetiştirilmektedir. Sarya, Skastro, Stakida, Sofrana, Karavi, Avga, Üniye ve Kamila adacıkları buna bağlıdır.

4. İstanköy (Kos): Eskiden Türk deniz üssüydü. Limanı batı rüzgarlarına kapalıdır.

5. Kaşot (Kasos): Kerupe Adası’nın güney-batısındadır. Yüzölçümü 100 kilometrekare kadardır. Kuzeyindeki tabii limanı, üç küçük adayı kuzey rüzgârlarına karşı korumaktadır. Armatio, Makra ve Platio adacıkları buna bağlıdır.

6. İstanbali (Stampalea): İstanköy’ün doğusunda olup, Adelfi, Karvi, Grossa, Sinenda, Fokinisyra, Ova, Ofridusa, Pondikosa, Sisina, Treskoli, Sirina, Mezzo ve Placida adacıkları buna bağlıdır.

7. Hereke (Kalkiya): Rodos’un batısındadır. Sen Teodara ve Traguza adacıkları buna bağlıdır.

8. Sömbeki (Simos): Datça’nın güneyinde, Rodos’a 33 km, Türkiye’ye de 5 km mesafededir. Yüzölçümü 61 kilometrekaredir. Eskiden bu adada yapılan gemilere Sömbey denilirdi. Söm Bey, adada tersaneyi kuran eski bir Türk denizcisidir. Arazisi dağlık olup, taraça haline getirilmiş yamaçlarında bir miktar tarım yapılmaktadır. Nimo, Sesoli, Kamoka, Diovata, Sesli ve Trombeto adacıkları buna bağlıdır.

9. Leryos (Leros): Batnos’un güney-doğusunda, Kilimli’nin de kuzeyindedir. Arkangelo, Farmako, Levita, Pega, Sandormenik, Farado, Strongilo, Triptio, Leriko ve Kinaros adacıkları buna bağlıdır.

10. Kilimli (Kalimnos): İstanköy’ün kuzeyinde olup, 109 kilometrekaredir. Kalovro, Kalolino, Kaprari, Psarimo, Nera, Sandomenika, Tolendo, Sopra ve Sari Galbioni adacıkları buna bağlıdır.

11. İncirliada (Nisiros): İstanköy’ün güneyinde volkanik bir ada olup, kaplıcaları vardır. Yüzölçümü 40 kilometrekaredir. Tek yerleşim yeri Mandrake’dir. Türkiye’ye uzaklığı 17 kilometredir. Kandelyuza, Yalı, Priguza ve Rakkiyya adacıkları buna bağlıdır.

12. Tilos (Tilostos): Datça Yarımadası’nın güneyinde Rodos’a 32 km mesafededir. Yüzölçümü 63 kilometrekaredir. Eskino ve Antitilo adacıkları da buna bağlıdır.

10 ŞUBAT 1947 PARİS BARIŞ ANTLAŞMASI’NDA TÜRKİYE’NİN ADI YOKTU

İtalya’da Mussolini’yi istifa ettirip yerini alan Mareşal Badoglio ile Müttefikler arasında 3 Eylül 1943’te bir ateşkes anlaşması imzalanınca, İngilizler sırasıyla İtalyanların elindeki Meis ile Almanların elindeki İstanköy, Leros ve Sisam’ı işgal ettiler. 1912’de İtalyanların işgal ettiği Rodos ise Almanların eline geçti. Almanlar ardından İstanköy, Leros ve Sisam’ı geri aldılar. Türkiye’nin, tabiri caizse, bugün “burnunun dibinde” yaşanan bu el değiştirmelere seyirci kalması Müttefikleri kızdırdı, Almanları ise

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Fotoğraf 16: 10 Şubat 1947'de imzalanan Paris Barış Antlaşması toplantısından bir görünüm.

sevindirdi. Öyle ki, Von Papen İtalya'nın elindeki bütün adaların Türkiye'ye verilmesini önerdi. Anlaşılan nasıl ki bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu İtalyanları "Emanetçi" olarak kullanmaya çalıştıysa, şimdi de Almanlar Türkiye'yi "Emanetçi" yapmaya çalışıyordu. İtalya baskı altında olduğu için bazı şartlarla

buna razı olduğunu açıkladı, ama bu sefer Türkiye "şartlı olarak" adaları alamayacağını bildirdi. Türkiye bununla da kalmadı, Almanya ile Müttefikler arasında kalmamak için tamamen geri çekildi. Dahası Ekim 1943'te basına "mesele bizim için kapanmıştır" açıklaması sızdırıldı. Savaşın son yılında

Fotoğraf 17: 1947 Paris Barış Antlaşması ile İtalya Oniki Adayı Yunanistan egemenliğine devrediyordu.

Almanya bu sefer kendi işgal ettiği adaları Türkiye'ye bırakmak istedi, ama "aşırı temkinli" Türkiye İngilizlere akıl sordu, İngilizler adalara kendilerinin ihtiyacı olduğunu söyleyince Türkiye yine sustu. Bu sırada On İki Ada'yı temsil eden bir grup ABD'ye gitmiş, orada Yunanistan'a bağlanmak istediklerine dair bir açıklama yapmıştı.

Almanlar 7 Mayıs 1945'te teslim bayrağını çekince, Yunanistan'ın ünlü Averof zırhlısı tekrar denize açıldı. On İki Ada ahalisi adına Dr. Zervos, bundan aldığı cesaretle Yunanistan'a bağlanmak istediklerini bildirdi. Bu sırada Britanya Rodos, On İki Ada ve Meis'i Yunanistan'a vermeyi düşündüklerini açıkladı. II. Dünya Harbi bitmiş, artık son paylaşma zamanı gelmişti. Paris'te tarihe "Paris Barış Antlaşması" adıyla geçecek toplantı başladı. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Büyük Birleşik Krallık İngiltere ve Kuzey İrlanda, Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Fransa, Avustralya, Belçika, Beyaz Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Brezilya, Kanada, Çekoslovakya, Etiyopya, Yunanistan, Hindistan, Hollanda, Yeni Zelanda, Polonya, Ukrayna, Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ve bundan böyle Yugoslavya Halk "Müttefik ve Ortak Güçler" olarak anıldılar. Ve çoktandır vaat ettikleri şekilde Oniki Adaları Yunanistan'a vermek üzere oybirliğiyle karar verdiler. Bölüm V-Yunanistan (Özel Madde) Madde 14. 1. Şöyleydi: "İtalya, bu vesile ile Oniki Adaları tam egemenliğiyle Yunanistan'a bırakır. Bundan sonra gösterilen Stampalia (Astropalia), Rhodes (Rodos), Calki (Kharki), Scarpanto, Casos (Casso), Piscopis (Tilos), Misiros (Nisyros), Calimnos (Kalimnos), Leros, Patmos, Lipsos (Lipso), Simi (Symi), Cos (Kos) ve Castellorizo'nun yanı sıra bitişik adacıklar Yunanistan'a ait olacaktır.

Yunanistan böylece kılını kıpırdatmadan Ege'den Akdeniz'e kadar tüm adalara sahip olacaktır ve Kıbrıs Adası'ndaki belirsizliğin çözülmesiyle Türkiye'nin kuşatılması tamamlanmış gibi olacaktır.

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

HİÇ OLMAZSA, KALAN ADALARIMIZDA YAŞAMAYI BİLELİM...

Fotoğraf 18: Kaş altı Kızıl Hisar Adası ya da Meis dedikleri ada.

Aynı zamanda ada devleti olmak için kalan birkaç adamıza dikkatle yönelerek küssadan hisse çıkarır mısınız...

- Gelin kalan tüm adalara, adacıklara önce Türk bayrağı dalgalanan görkemli bir bayrak direği dikelim.
- Kalan adalarımızdan en büyük olanları arasında yer alan Bodrum'da İstanköy (Kos) karşısında olan muhteşem bir ada var; birilerinin ruhunun karası yüzünden akılsızca "Kara Ada" denilen adadır. Bu ada bomboştur. Sosyal yerleşim yoktur. Var ile yok arasındadır. Bu ada gibi adalarımızda hayat yoktur. Bu adanın adı "**Bayrak Adası**" olarak değiştirilsin. Adaların yeni isimleri Seyir ve Hidrografi denizcilik haritalarına işlensin ve ilan edilsin...
- Kaş sahillerinde kalmış birkaç kayalık gibi (Kırmızı renkle işaretlenen) olan adacıklara "**Murad Adası**", "**Çiçek Adası**", "**Umut Adası**" adları verilmesini ve her birine Türk bayrağı dalgalanan bir bayrak

direği dikilmesini öneriyorum. Genel tercih başka olabilir, ama adalara, adacıklara yakışır isimler verilsin.

- Adalar turizme ve yerleşime açılsın.
- Adalarda köyler, kasabalar, mağazalar, sanat etkinlikleri olsun.
- Adalarda yelken ve yat kulüplerine, su altı sporları, kürek kulüplerine imkanlar verilsin.
- Yerleşim, doğayı koruyarak gerçekleştirilsin. Türkiye bu yüzyılın ilk çeyreğinden başlayarak gerçek anlamda adalarıyla, adacıklarıyla tanınsın.
- O zaman, iskeleler olacaktır. Minik dahi olsa yolcu vapurları, motorlar inşa edilecek, seferleriyle bu canlılığı artıracaklardır. Yaşam için kosterler bile yeni rotalarda ve yeni iskelelere seferler yapacaklardır. Sahil Güvenlik Komutanlığı birimleri Ege'den Kaş'a kadar uygun adalarda çok daha denizci koşullarda konuşlansın.

- Türkiye'nin güçlü, çok daha güçlü deniz kuvvetlerine ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacını milli gemi inşa ve onarım tersanelerinden, teknolojik ihtiyaçlarını milli sanayiden kazanmaya ve bu sanayileri desteklemeye azami önemi vermelidir.

AMAÇ BARIŞ İÇİN GÜÇLÜ OLMAKTIR! GELECEK YAŞAM DENİZLERDEDİR

Türkiye çok daha güçlü ticaret filosuna sahip olmalıdır. Türkiye millî kaynaklarıyla harp gemilerinin Türk gemi inşa tersanelerinde inşa etmenin ve hatta ihraç etmenin gururunu yaşamalıdır. Gemi inşa sanayine ait yan sanayiler, teknolojiler desteklenmeli, millî kaynaklar tercih edilmelidir. Türkiye'de Doğu Akdeniz'e doğru gemi inşa ve onarım imkanlarının konuşlanmasını değerlendirmelidir. Türkiye genç kuşakların denizlerdeki zenginliklerini önemini gereğince öğrenecek şekilde eğitilmelidir. Adalı olmak teşvik edilmelidir. Devlet bu doğrultuda gerektiği güne kadar desteklemeyi, korumayı millî bir dava olarak görmelidir.

Sahillerine hapsedilmemiş bir vatanda, komşularıyla barış içinde yaşamak bir haktır. Bu hak, aynı zamanda istiklalimizin temel ülküsüdür.

KAYNAKLAR:

(1) Sinan Baykent; "Doğu Akdeniz'deki Fransa: Bir siyaset mühendisinin fısıltıları" *Independent Türkçe*; 10 Eylül 2020.

(2) Prof. Dr. İsrail Kurtcephe; "Rodos ve On İki Ada'nın İtalyanlarca İşgali", *Kaynak: OTAM – Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi – Sayı: 2 Yıl: 1991*

(3) Emmanuel I. Tsouderos; *Hukukçu, ekonomist ve Yunanistan'ı Almanya'nın*

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

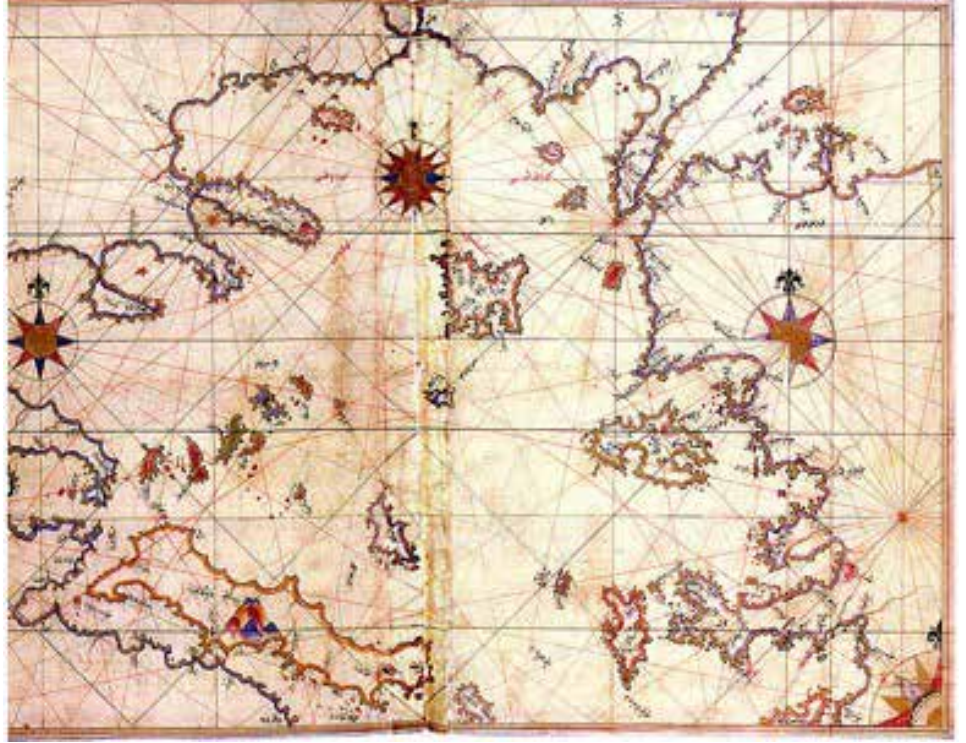
İşgali sırasında savaşta (1941-1944) sürgünde kurulan Yunan Hükümeti'ne başbakan olarak görev yaptı. 1882 Girit Rethymnon doğumludur. İlk siyaset yaşamında Girit Parlamentosu üyeliğine seçildi. Daha sonra 1913'te Girit'in Yunanistan'a katılmasıyla Yunan Parlamentosu üyeliğine seçildi. Eleftherios Venizelos hükümetinin bir üyesiydi ve daha sonra Themistocles Sofoulis hükümetinde maliye bakanı oldu. 1930'un sonunda National Bank of Greece'in başkanı olarak görev yaptı. 21 Nisan 1941'de Almanlar Yunanistan'ın yarısını işgal ederken, Tsouderos Kral George'un intihar eden başbakan Alexander Korizis'in yerine ülkenin başbakanını devralma teklifini kabul etti. Kral George ile birlikte Girit'e çekilerek adanın savunmasını organize ettiler. Daha sonra İngiliz Hükümeti'nin yardımlarıyla Mısır'ın Kahire kentinde sürgündeki Yunan Hükümeti Başbakanı olarak görev yaptı ve İngiliz yönetiminin hareket komutası altında Yunan Donanması ve Hava Kuvvetleri birimlerini kurdu. Başbakanlığı sırasında Kral George ile ABD'ye resmî ziyarette yer aldı ve Başkan Roosevelt ile tanıştı.

Tsouderos, Yunanistan'ın alman işgalinden kurtuluşundan sonraki ilk yıllarda ilk Sofouli hükümetinde Başbakan Yardımcısı ve Koordinatör olarak görev yaptı. Ekim 1946'da, EPEK'in kuruluşunda yer aldı. Pire milletvekili olarak 1950'de birlikte katıldığı Demokratik İlerleme Partisi'nin Genel Başkanı seçildi. 1952'de Atina milletvekili olarak Papagou hükümetinde bakan oldu. 1956'da İtalya'nın Nervi şehrinde öldü. Emmanouil Tsouderos'un Başbakan olarak Girit - Kandiye'deki kullandığı ofis "Girit Tarih Müzesi"nde muhafaza edilmektedir. 1948'den 1954'e kadar olan arşivi Gennadius Kütüphanesi'nde korunmaktadır.

(4) Basil Kondis; "Greek National Claims at the Paris Peace Conference of 1946", Institute Balkan Studies / Balkan Araştırmaları Enstitüsü.

(5) Charles L. Mee; "Yağma", Osman Öndeş; Çeviri- Altın Kitaplar, 1975.

EGE ADALARININ İSİMLERİ

Fotoğraf 18: Ege Haritası; Kaynak- Piri Reis'in "Kitâbı Bahriye" başlıklı eseri.

Bu bilgiler T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı kaynaklıdır. Ege Denizi'ndeki toplam ada, adacık ve kayalık sayısının T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Seyir, Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı'nın yaptığı çalışmalara göre, 1800 civarında olduğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye açısından jeopolitik ve stratejik önemi olan ve Anadolu'yu kuzeyden güneye bir dizi halinde kapatan Boğazönü, Saruhan ve Menteşe Adaları'ndan oluşan üçlü gruba Doğu Ege Adaları da denmektedir.

Fotoğraf 18: Çanakkale Boğazı'nın savunmasında büyük rol oynayan bu adalardan Limni, ve Mondros Limanı 1915 Çanakkale Savaşları sırasında üs olarak kullanılmış ve Çanakkale Boğazı için potansiyel bir tehdit bölgesi olduğunu kanıtlamıştır. Fotoğrafta Mondros Limanı'nda Müttefik

Devletlerine ait harp gemilerinden ve yardımcı gemilerden oluşan mahşeri bir kalabalık görülmekte... Bu filo 13 Kasım 1918'de İstanbul'u işgal etmek üzere Mondros'tan hareket etmiştir. (Kaynak: Imperial War Museum)

BOĞAZÖNÜ ADALARI

Boğazlar sisteminin bir parçası olan ve Çanakkale Boğazı'na ulaşan deniz yollarını kontrol eden bu adalar; Semadirek, Limni, Bozbaba (Evstratios), Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan Adaları'dır. Çanakkale Boğazı'nın savunmasında büyük rol oynayan bu adalardan Limni, 1915 Çanakkale Savaşları sırasında üs olarak kullanılmış ve Çanakkale Boğazı için potansiyel bir tehdit bölgesi olduğunu kanıtlamıştır.

SARUHAN ADALARI

Doğu Sporad Adaları olarak da bilinen bu adalar Midilli, Sakız,

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Fotoğraf 18: Çanakkale Boğazı'nın savunmasında büyük rol oynayan bu adalardan Limni, ve Mondros Limanı 1915 Çanakkale Savaşları sırasında üs olarak kullanılmış ve Çanakkale Boğazı için potansiyel bir tehdit bölgesi olduğunu kanıtlamıştır. Fotoğrafta Mondros Limanı'nda Müttefik Devletlerine ait harp gemilerinden ve yardımcı gemilerden oluşan mahşeri bir kalabalık görülmekte... Bu filo 13 Kasım 1918'de İstanbul'u işgal etmek üzere Mondros'tan hareket etmiştir. (Kaynak: Imperial War Museum)

Koyun Adaları, İpsara, Antiipsara, Sisam, Ahikerya, Hurşit ve Fornoz adalarından oluşmaktadır. Bu adalar, coğrafya eserlerinde Doğu Ege Adaları olarak geçer. Saruhan Adaları Anadolu'nun Ege kıyılarının büyük bir bölümünü çevrelemekte olup Anadolu'ya giriş istikametlerinin karşısında yer almaktadırlar.

Anadolu'nun savunmasında ileri karakol durumundadırlar. Anadolu'ya yapılacak taarruzda ise, sıçrama tahtası rolünü oynarlar.

MENTEŞE ADALARI

Kuzey güney istikametindeki deniz yollarını kontrol altında bulunduran bu adalar da Anadolu'nun savunmasında ileri karakol, Anadolu'ya yapılacak saldırılarda ise sıçrama tahtası konumundadırlar. Yunanlıların Balkan Savaşları öncesinde 'Dodeca-nissas' (Oniki ada), bir kısım batılı yazarların Güney Sporad Adaları ismini verdikleri bu bölgede yirmiden fazla ada ile bunlara bağlı çok sayıda adacık ve kayalık bulunmaktadır. Menteşe Adaları bölgesindeki belli başlı adalar:

Eşek Adası, Nergişçik, Batnoz, Lipso, Bulamaç, Leryoz, Kilimli veya Lelemez, Kalolimnoz, Keçi Adası, Rodos, Kerpe, Çoban Adası, İstanbullya ve Ardacık adalarıdır. Meis ise, Yunanlıların iddia ettikleri gibi Menteşe Adaları bölgesinde bulunan bir Ege Adası olmayıp, Akdeniz Adası'dır.

EGE ADALARINDA TÜRK EGEMENLİĞİ DÖNEMİ

Ege adaları Bizans İmparatorluğu döneminde İtalyan devletleriyle Bizans arasında sık sık el değiştirmekteydi. Saint-Jean şövalyeleri 1309'da Menteşe Adaları'nı ele geçirerek, burada yeni bir tarikat devleti kurmuşlardı. Batı Anadolu'da egemenlik kuran Türk Beylikleri, Anadolu'nun tabii uzantısı sayılan adalara sık sık akınlar düzenlemeye başladılar.

İzmir'i beyliğinin merkezi yapan meşhur Türk denizcisi Çaka Bey, Midilli ve Sakız'da egemenlik kurdu. Ancak ölümünden sonra beyliği dağılınca, bu egemenlik sona erdi. Adalara sahip olmak için güçlü bir donanmaya

ihtiyaç vardı. Bu yüzden Türk deniz gücünün oluşmasına kadar adalarda sürekli bir egemenlik kurulamadı. Muğla ve civarında beyliklerini kuran Menteşeoğulları bir ara Rodos'u ele geçirdilerse de, uzun süre egemenlik kuramadılar.

İstanbul'un fethinden sonra adalar halkı büyük bir paniğe kapıldı. Taşoz, Gökçeada, Limni ve Midilli adaları halkının büyük bir bölümü başka yerlere göç ettiler. Rodos şövalyeleri de Osmanlı Hükümetine müracaat ederek, diğer adalar halkıyla olduğu gibi, Anadolu sahil şehirleriyle müteakabiliyet esasına göre ticaret yapmak istediklerini bildirdiler.

Şövalyeler de manen Papa'ya tabi olduklarını, hiçbir devlete vergi vermediklerini ve ancak hediye gönderebileceklerini cevaben bildirdi. Bunun üzerine Rodos üzerine Osmanlı nüfusu altındaki adalar halkına gözdağı vermek açısından başarılı olsa da sonucu başarısız olan bir sefer düzenledi. Osmanlıların bu hareketi, Papa'nın Türkler aleyhine Haçlı Ordusu toplamasına neden oldu. Papa hazırlık yaparken, Osmanlı Donanması da Taşoz, Semadirek ve Limni'yi ele geçirdi. Papa donanması Rodos, Sakız ve Midilli'ye uğradıktan sonra Osmanlıların daha yeni fethettikleri Limni'yi geri aldı.

Semadirek ve Taşos adalarını da ele geçiren Kardinal bu adalarla asker yerleştirdikten sonra Rodos'a ve oradan da İtalya'ya döndü. Papa donanmasının dönmesinden sonra Türk Donanması Ege'ye çıkarak önce Limni'yi sonra da diğer iki adayı geri aldı. Ege adalarının fethine devam edilerek, Midilli fethedildi. İki buçuk asırdır Venediklilerin elinde bulunan Eğriboz ve Şıra Adaları ile çevredeki adalar da Osmanlı topraklarına katıldı.

Fatih döneminde fethedilmeye çalışılan Rodos'u alan Kanuni, adada 213 yıllık şövalye devrini kapamış oldu. Rodos'la birlikte Herke, İlyaki, Sömbeki, İncirli, İstanköy ve Leryoz adaları da fethedildi.

SAHİLLERİNE HAPSEDİLMEK İSTENEN TÜRKİYE

Rodos'un fethinden 16 yıl sonra Barbaros Hayrettin Paşa Kerpe ve Kaşot adalarını da Osmanlı topraklarına kattı. Rodos, Girit'e karşı girişilen savaşta önemli bir üs oldu. Girit Adası'nın da Osmanlı topraklarına dahil edilmesiyle Ege Denizi bir Osmanlı iç denizi haline gelmiş oldu.

1947 Paris Barış Antlaşması ile Rodos ve Oniki Ada'da Yunanistan'a verilmek suretiyle Türkiye'nin Ege'den Akdeniz'e kadar, hemen sayılı bir adası kalmadı ve sahillerine kuşatılmış oldu.

ADALARIN TÜRKÇE İSİMLERİ

Boğazönü Adaları; Semendirek - Semadirek [Samotraki], Zürafa [Zurafa], Gökçeada [Lembro-İmbros], Tavşan Adaları - [], Bozcaada [Tenedos], Limni-İlimli [Limnos], Bozbaba [Aya Evstratos].

Saruhan Adaları: Midilli [Lesvos], Sakız [Hiyos],

Koyun Adaları - []: Koyun Adası [Inussa], Paşa Adası [Passa], Vatos [Vatos], Pondiko [Pondiko], İpsara [Psara], Antiipsara [Antipsara], Venedik Kayası [Kalogeros], Sisam [Samos], Ahikerya-Kerye-Karyot [İkaria], Hurşit [Furni], Forno [Fimena].

Menteşe Adaları: Eşek Adası [Gaidaronisi-Agathonisi], Nergiscik-Mandraki [Arki], Batnoz [Patmos], Lipso [Lipso], Bulamaç-Burmaç [Farmakonisi], İteryoz-Leryoz [Leros], Kelemez-Kilimli [Kalimnos], Kalolimnoz [Kalolimnos], Keçi Adası [Pserimos], Koçbaba [Levita], Ardıçık [Kinados], İstanköy [Kos], Sakarcılar [Yiali], İncirli [Nisiros], Çerte [Kandilusa], İleki-İlyaki [Tilos],

Nimos [Nimos], Sömbeki [Simi], Rodos [Rodos], Limoniye [Alimnia], Herke [Kalki], Küçük Kerpe [Saros-Saria], Kerpe [Karpatos], Çoban Adası-Kaşot [Kasos], Ardacık [Sirina], İstanbulya [Astipalaia].

Trakya Adaları: Trakya [Thasos].

Kuzey Sporat Adaları: İskiri [Skiros].

Kiklat Adaları: Andre [Andros], İstandil [Tinos], Mokene [Mikonos], Mürted [Kea], Para [Paros], Nakşa [Naksos], Yumurgi [Amorgos], Değirmenlik [Milos], Aniye [İos].

Girit'in Kuzeybatı ve Güneyi Adaları:

Çuha [Kitira], Sikliye [Antikitira], Gavdopula [Gavdopula], Gavdos [Gavdos].

Türkiye Devleti dünya durdukça var olacaktır.

Tarih, ders almasını bilenler için vardır!

S.S. İSTANBUL ANADOLU YAKASI
KUMCULAR
ÜRETİM VE PAZARLAMA KOOPERATİFİ

ANADOLU PORT KUMCULAR LİMAN TESİSLERİ;

Yetkinlik: İTHALAT, İHRACAT ve DAHİLİ KABOTAJ Liman hizmetleri

Saha: 25.000m²

Elleçleme kapasitesi: Yük çeşitliliğine göre Gün/3.000 ile 20.000*ton aralığı

Su derinliği: Parmak iskele uzunluk 202 metre, derinlik 12,5metre,

Rıhtım uzunluk 202 metre, derinlik 8,5 metre

Kıyı Tesisi İşletme Belge No: 2711-G4,

Liman Tesisi Güvenlik Değerlendirmesi / IMO No: 2934240 (TRIST - 0086)

Geçici Depolama Yeri No: G34000027

Çevre İzin No: 74603

Bağlı olduğu gümrük: Pendik Gümrük Müdürlüğü

7/24 LİMAN HİZMETLERİ

www.anadoluport.com.tr

MERKEZ: KORDONBOYU MAH. ANKARA CAD. KUMCULAR SİTESİ NO: 172 KARTAL / İSTANBUL

Tel: 0216 306 58 80 - Fax: 0216 374 54 65 • kumcular@kumcular.com

LİMAN: MALKOÇOĞLU SOKAK NO: 14 GÜZELYALI PENDİK / İSTANBUL

Tel: 0216 494 32 06 - 0216 494 62 31 • anadoluport@anadoluport.com.tr

Shipping is a living space,
refers to the conception of
life and culture...

- Management
- Chartering
- New Building
- Repair and Maintenance

VENTO
deniz işletmeleri

*Türkiye yeni gemi ve yat inşa sektörü
ihracat liderliğinde
üst üste 7. yıl*

 Tersan[®]
SHIPYARD
— Craftsmen of Ships —

www.tersanshipyard.com

UZMAR®

7 / 24

30 KILAVUZ KAPTAN

29 DENİZ ARACI

MAKSİMUM VERİMLİLİK

SIFIR RİSK

TEK VİZYON

ÖNCE EMNİYET

1973'TEN BERİ

İZMİR • ÇANAKKALE • İSTANBUL • İSKENDERUN

UZMAR UZMANLAR DENİZCİLİK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.

Akdeniz Mah. Cumhuriyet Bul. Erden İş Hanı No: 87 K:7
Pasaport - Konak 35210 İzmir / TÜRKİYE

Tel: +90 (232) 445 76 00 - Fax: +90 (232) 445 79 00
Web : www.uzmar.com.tr - E-mail: izmir@uzmar.net